

Uloga školske knjižnice u osnaživanju političke pismenosti

Bilan, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:441569>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti

Marijana Bilan

**Uloga školske knjižnice u osnaživanju političke
pismenosti**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti

Uloga školske knjižnice u osnaživanju političke pismenosti

Diplomski rad

Student/ica:

Marijana Bilan

Mentor/ica:

doc.dr.sc. Martina Dragija Ivanović

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marijana Bilan**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uloga školske knjižnice u jačanju političke pismenosti** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 16. veljače 2024.

Uloga školske knjižnice u osnaživanju političke pismenosti

U današnjem suvremenom svijetu školska knjižnica obavlja različite pedagoške aktivnosti koje uključuju i poučavanje različitih oblika pismenosti. Jedna od tih pismenosti jest politička pismenost koja predstavlja važnu pismenost za funkcioniranje demokracije kao političkog poretka i preduvjet je uspješne participacije pojedinaca u društvu. Kako bi se obrazovao dobro informirani pojedinac koji je sposoban sudjelovati u procesima donošenja odluka u društvu, škola knjižnica treba biti jedno od glavnih mjesta koje brine i priprema svoje korisnike za važne društvene uloge. Upravo zato cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove maturanata gimnazijskog obrazovnog programa o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti te utvrditi razlikuju li se učenici u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol i školski uspjeh. U radu je korištena metoda anketiranja, a u istraživanju je sudjelovalo 202 učenika četvrtih razreda tri srednje škole u Splitu. Od ukupno pet postavljenih hipoteza istraživanjem su potvrđene dvije hipoteze. Rezultati istraživanja ukazuju na postojanje statistički značajne razlike u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh učenika s time da učenici koji imaju vrlo dobar i dobar školski uspjeh pozitivnije su procijenili ulogu školske knjižnice u jačanju političke pismenosti. Nadalje, dobiveni rezultati ukazuju kako treba poraditi na vidljivosti aktivnosti školske knjižnice jer u većini slučajeva učenici nedovoljno prepoznaju školskog knjižničara kao vjerodostojan izvor informacija o političkim temama, kao i to da školsku knjižnicu malo vide kao mjesto gdje se organiziraju njima zanimljiva predavanja koja im mogu pomoći u stjecanju političkog znanja i mogućnostima političke participacije.

Ključne riječi: školska knjižnica, politička pismenost, političko znanje, politička participacija

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Političko obrazovanje u odgojno-obrazovnom sustavu.....	3
3. Političko znanje i participacija	7
3.1. Političko znanje	10
3.2. Politička participacija.....	12
4. Politička pismenost.....	14
5. Politička pismenost mladih u Hrvatskoj.....	16
6. Politička pismenost i školske knjižnice	18
7. Metodologija istraživanja	24
7.1. Cilj i svrha istraživanja.....	24
7.2. Istraživačke hipoteze	24
7.3. Metodologija	25
7.4. Uzorak	26
8. Rezultati istraživanja i rasprava.....	27
8.1. Prikaz rezultata ankete za učenike	27
8.2. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika	33
8.3. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh.....	35
9. Zaključak	38
10. Literatura:.....	40
11. Popis grafova i tablica.....	49
12. Prilozi.....	50
Anketa za učenike	50

1. Uvod

Na početku ovog rada potrebno je istaknuti kako je sam proces političkog obrazovanja i stjecanja političke pismenosti kompleksan i zahtjevan put. Političko obrazovanje i politička pismenost potrebni su za održavanje političkog poretka demokracije u kojem danas živimo. Upravo u takvom suvremenom demokratskom društvu potrebno je aktivno sudjelovanje svih građana u društvenim procesima s naglaskom na mladima kao vrijednom resursu i njihovoj političkoj participaciji (Ilišin 2003). Zahvaljujući političkom znanju i informiranosti mladih postoje veće šanse da sudjeluju u važnim političkim procesima, kao što su izborni proces, volontiranje, prosvjedovanje, građanske inicijative te uključivanje u politiku na lokalnoj ili nacionalnoj razini. Različiti pokazatelji kao što je nepovjerenje u institucije, niska razina političke participacije i nedovoljna zainteresiranost za politiku govore u prilog tome kako građani, a tako i mladi danas ne posjeduju uvijek relevantne informacije za donošenje političkih odluka koje se tiču njih samih. Kako bi se poboljšalo takvo stanje potrebna je određena razina političke pismenosti koja je važna pismenost za uspješno funkcioniranje suvremene demokracije (Crnogorac 2017, 71). Ona je i jedno od osnovnih svojstava političke kulture te je glavni preduvjet učinkovitog sudjelovanja građana pri donošenju bitnih odluka u društvu. Općenito govoreći, ključne dimenzije političke pismenosti su znanje, sposobnosti i stavovi (Šalaj 2011). U užem smislu politička pismenost obuhvaća kognitivnu dimenziju poznavanja informacija i činjenica o politici (Crnogorac 2017). Kako bi se poboljšala politička pismenost mladih i kako bi ih se bolje pripremio za sudjelovanje u javnom životu potrebni su neki iskoraci u poboljšanju postojećeg političkog obrazovanja u školama. Upravo obrazovanje ima veliku ulogu u pripremi mladih za sudjelovanje u javnom životu, a u tome je nezaobilazna uloga školskih knjižnica koje bi trebale biti mjesta gdje se dionici obrazovnog sustava mogu informirati o raznim pitanjima građanskih prava i pitanjima svoje lokalne zajednice (Crnogorac 2017).

S obzirom na navedeno svrha ovog rada je ispitati stavove maturanata o ulozi školske knjižnice u procesu osnaživanja političke pismenosti. Rijetke studije u Hrvatskoj 2017. (Stipetić Šušak), 2017. (Crnogorac), 2017. (Faletar Horvatić i sur.) i 2017. (Nikolić) koje se na određeni način bave temom političke pismenosti i knjižnica većinom na teorijskoj razini objašnjavaju važnost ove pismenosti i stavljaju je u kontekst narodnih knjižnica, stoga je potrebno provoditi dodatna empirijska istraživanja čiji bi rezultati trebali omogućiti stjecanje novih znanja ili služiti kao nadogradnja već stečenim teorijskim spoznajama.

U nastavku teksta, prvo se kratko prikazuje važnost političkog obrazovanja, a nakon toga objašnjava se pojam političkog znanja i političke participacije. Zatim je ukazana važnost koncepta političke pismenosti s naglaskom na političku pismenost mladih u Hrvatskoj. Posebna pažnja stavljena je na povezanost političke pismenosti i školskih knjižnica koje su važan socijalizacijski čimbenik mladih i mjesto koje bi učenicima trebalo pružiti barem elementarno političko opismenjavanje. Nakon toga, objašnjena je metodologija istraživanja te pregledno izneseni rezultati istraživanja i rasprava o njima. Na kraju je iznesen zaključak u kojem se iznose nedostaci istraživanja i poneki prijedlozi za buduća istraživanja. Nakon zaključka, slijede prilozi, gdje se nalazi izrađena anketa za učenike.

2. Političko obrazovanje u odgojno-obrazovnom sustavu

Pojmovi političko obrazovanje, političko znanje i politička pismenost, često su predmet istraživanja mnogih društveno-humanističkih znanosti kao što su sociologija, filozofija, pedagogija, a mogu se istraživati i iz perspektive informacijskih znanosti. Kao polazište za daljnju analizu i nadogradnju pojma političke pismenosti kao drugih i pojmova koji se usko vezuju uz nju, prvo će se diskutirati o važnosti političkog obrazovanja.

Poznato je da se bez obrazovanog građanstva teško može održati bilo koji oblik političkog sustava. Sama ideja političkog obrazovanja postoji još od antičkog doba kada se isticala važnost pripreme pojedinaca za sudjelovanje u javnoj sferi. Kroz povijest su brojni mislioci (Aristotel 1992; Locke 1978) isticali ulogu obrazovanja u osposobljavanju ljudi za sudjelovanje u javnom životu. U hrvatskoj politološkoj literaturi Vujčić (2005) piše o važnosti političkog obrazovanja koje je potrebno za održavanje demokratskog političkog poretka, analizirajući normativni, liberalni i deliberativni model demokracije. Upravo zbog navedenog u kurikulumu nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo za srednje škole, političko obrazovanje se uz građansko obrazovanje, ističe kao važan aspekt cjelokupnog obrazovanja učenika, jer prvenstveno pomaže u stvaranju i održavanju stabilnosti suvremenog političkog poretka, kao što je demokracija. Nadalje, Šalaj (2002, 128) političko obrazovanje definira kao dio obrazovnog sustava kojemu je glavni cilj da pojedincima omogući stjecanje znanja, vještina i stavova koji su preduvjet za uključivanje u političke procese u društvu u kojem žive. U literaturi se navode četiri modela političkog obrazovanja koja prema Šalaj (2002, 19) postoje u školskom sustavu, a koji će biti detaljno objašnjeni u nastavku teksta.

Prvi model polazi od pretpostavke da će učenici neizravno steći potrebna znanja i vještine kao posljedicu ukupnog procesa školovanja u okviru skrivenog kurikula škole, koja djeluje kao demokratska zajednica. Za razliku od prvog modela, drugi model političko i građansko obrazovanje direktno smješta unutar formalnog školskog kurikula i to kao međupredmetno obrazovno područje, koje treba prožimati čitav kurikulum te se provodi u obliku međupredmetnog pristupa. Gledajući međupredmetna područja, odnosno međupredmetne teme u hrvatskom obrazovnom sustavu, one su definirane kao teme općeljudskih vrijednosti i kompetencija za život u 21. stoljeću, a ostvaruju se međusobnim povezivanjem odgojno-obrazovnih područja i nastavnih tema svih nastavnih predmeta¹. Ukupno postoji sedam međupredmetnih tema, a to su: osobni i socijalni razvoj, učiti kako učiti, građanski odgoj i

¹ <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> (24.07.2023.)

obrazovanje, zdravlje, poduzetništvo, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije i održivi razvoj. Upravo je međupredmetna tema *Građanski odgoj i obrazovanje* usko povezana s jačanjem političke pismenosti, jer omogućuje učenicima usvajanje građanskih i političkih kompetencija, što podrazumijeva stjecanje građanskog znanja, vještina i stavova koji su potrebni za aktivno i učinkovito obavljanje građanskih dužnosti i uspješno sudjelovanje učenika u zajednici. Kroz ovu međupredmetnu temu učenici bi trebali usvojiti znanja o političkim konceptima, procesima i političkim sustavima te obilježjima demokratske zajednice kao i načinima sudjelovanja u njezinom političkom i društvenom životu. Osim toga, posebno je važno naglasiti da bi se ovim putem kod učenika trebalo razvijati kritičko mišljenje, vještine argumentiranja i komunikacijske vještine potrebne za društveno i političko sudjelovanje aktivnoga građanstva (Kurikulum za međupredmetnu temu *Građanski odgoj i obrazovanje* za osnovne i srednje škole, NN 10/2019). Treba napomenuti kako su spomenuta dva modela posljednjih godina izložena određenim kritikama, posebno kada je riječ o modelu skrivenog kurikula Ravitch (1995, prema Šalaj 2002). Istraživanja pokazuju da učenici ne mogu naučiti sadržaj s kojim nisu bili ranije upoznati. Drugim riječima, oba modela traže od nastavnika dobro poznavanje nastavnog sadržaja koji poučavaju i implementaciju sadržaja političkog i građanskog obrazovanja u predmet koji poučavaju, što nije zakonska obaveza nastavnika zbog čega se dovodi u pitanje smisao, provedivost i ujednačenost takvih sadržaja.

S druge strane, u trećem i četvrtom modelu političko i građansko obrazovanje je sastavni dio formalnog školskog kurikula. Unutar trećeg modela političko i građansko obrazovanje jest sastavni dio interdisciplinarnog društvenog obrazovanja. Takav interdisciplinarni pristup društvenom obrazovanju u formalnom kurikulu, razvio se nakon Drugog svjetskog rata u Sjedinjenim Američkim Državama, kako bi se poboljšalo cjelokupno društveno obrazovanje (Šalaj 2002). U ovom modelu obrazovanje učenika odvija se kroz pojedini školski predmet u koji su integrirane spoznaje iz područja sociologije, politologije te ekonomske i pravne znanosti.

U četvrtom modelu političko i građansko obrazovanje unutar formalnog kurikula dobiva svoje mjesto u obliku jednog ili više školskih predmeta, što je primjerice u hrvatskom srednjoškolskom obrazovnom sustavu najčešće vidljivo kroz odgojno-obrazovne ishode predmeta Politika i gospodarstvo. Nastavni predmet Politika i gospodarstvo omogućuje učenicima stjecanje političke i ekonomske pismenosti. Također, kroz predmet učenici stječu znanja o politici kao sadržaju (policy), političkim institucijama (polity) i političkim procesima (politics) te razvijaju političku kulturu za aktivno sudjelovanje u oblikovanju političke zajednice (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Politike i gospodarstva za

gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 7/2019). Međutim, istraživanja iz 2016. godine (Kovačić i Horvat) pokazuju da učenici s dobi sve manje uče o područjima koja su vezana uz politiku, ljudska prava i demokraciju te najčešće izdvajaju jedan predmet u kojem se obrađuju navedeni sadržaji. U Hrvatskoj su u nižim razredima osnovne škole pojedini sadržaji političkog obrazovanja smješteni u okviru predmeta *Priroda i društvo* ili se obrađuju na *Satu razrednika*, dok se određeni sadržaji poučavaju kroz nastavni predmet *Povijest* u višim razredima osnovne škole, a u srednjoj školi to su nastavni predmeti *Politika i gospodarstvo*, *Sociologija* i *Etika*. U srednjoškolskom sustavu postoji značajna razlika u opsegu znanja s obzirom na vrstu srednje škole koju učenici pohađaju. Kovačić i Horvat (2016) navode kvalitativno istraživanje stavova nastavnika *Politike i gospodarstva* koje je provedeno od strane GONG-a 2012. godine, a koje je ukazalo na problem neujednačenog pristupa političkom obrazovanju uz postojanje potrebe za stvaranjem ujednačenijeg pristupa kojim bi učenici razvijali političke kompetencije. Zbog toga je nužno promijeniti nastavni plan i program predmeta *Politika i gospodarstvo* kao i ostalih njemu srodnih predmeta jer je veći naglasak na stjecanju znanja, dok je razvoj vještina dosta zanemaren (Jeliazkova i Kekez Koštro 2012; prema Kovačić i Horvat 2012). Ovdje treba istaknuti kako ovaj problem više dolazi do izražaja u strukovnim školama, gdje bi prema mišljenjima nastavnika, političko obrazovanje posebno moglo djelovati na smanjenje prisutne apatije od politike i nedostatka političke participacije. Međutim, postavlja se pitanje hoće li se to ikada realizirati u praksi s obzirom da je u tijeku provedba planirane modernizacije sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja² gdje pojedini nastavni predmeti, u dosadašnjem obliku više neće postojati, već će biti raspoređeni u module i u skupove ishoda učenja.

Uzimajući u obzir navedeno, prednosti trećeg i četvrtog modela jesu jasno razrađeni kurikulum i određeno vrijeme kada će nastavnik koji je zadužen za poučavanje tih sadržaja realizirati zadane odgojno-obrazovne ishode. Prednosti gdje je političko i građansko obrazovanje zaseban predmet ili je dio interdisciplinarnog pristupa, potvrđuju istraživanja Carole Hahn (1999, 231-250; prema Šalaj 2002) koja navode da učenici s građanskim obrazovanjem kao zasebnim obveznim dijelom kurikuluma pokazuju više političkog znanja i interesa od učenika iz država u kojima je građansko obrazovanje tek obrazovno načelo ili je dio skrivenog kurikula.

Iz navedenog jasno je kako se bez dobro osmišljenog i kontinuirano provedenog političkog obrazovanja ne može odgojiti politički informiran građanin, čija bi znanja i informacije o političkim procesima i institucijama pružila podršku temeljnim demokratskim

² Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

vrijednostima (Galston 2001). Upravo je ovdje potrebno spomenuti školske knjižnice, koje su uz školu neizostavan i nezamjenjiv socijalizacijski čimbenik odgojno-obrazovnog sustava. Također, one su i jaka informacijska središta koja trebaju osnaživati svakog pojedinca za ostvarivanje svih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja i međupredmetnih sadržaja u okviru školskog kurikula (Šušnjić 2009) s posebnim naglaskom na sadržaje različitih vrsta pismenosti uključujući i političku pismenost. S obzirom na sve navedeno, javlja se potreba za provođenjem istraživanja o različitim uslugama knjižnica za korisnike, koje bi građanima pomogle da kvalitetno sudjeluju u demokratskim procesima, demokratskom odlučivanju i civilnom društvu, osnažujući njihove političke kompetencije i razvijajući njihovu političku pismenost. Dostupna istraživanja u Hrvatskoj koja na neki način obuhvaćaju spomenutu tematiku o povezanosti knjižnica i političke pismenosti te različitim uslugama koje knjižnice provode u svrhu osnaživanja političkih i građanskih kompetencija, provedena su 2010. (Stričević i Jelušić), 2015. (Stipetić Šušak), 2015. (Crnogorac), 2017. (Crnogorac), 2017. (Faletar Horvatić i sur.) i 2017. (Nikolić).

Dostupna istraživanja prvenstveno ukazuju na važnost potencijala kojima općenito raspoložu knjižnice, zahvaljujući čemu mogu zadovoljiti različite obrazovne, kulturne i informacijske potrebe građana. Naglasak je stavljen na dobro informiranog građanina koji je važan činitelj svakog demokratskog društva. U tome bi narodna knjižnica bila mjesto koje spaja građane s tijelima javne vlasti u svrhu zadovoljavanja njihovih različitih potreba (Crnogorac 2017) s naglaskom na političku pismenost koja postaje značajna za građanina jednako kao i informacijska i medijska pismenost. Nadalje, u spomenutim pojedinim radovima ističe se pojam e-demokracije, što podrazumijeva korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u svrhu lakšeg pristupa informacijama o političkim temama. Kako bi se olakšao taj proces, narodne knjižnice svojim korisnicima najčešće osiguravaju različite edukacije, organiziraju potrebne aktivnosti u svrhu informiranja građana i nude opremu za pristup potrebnim informacijama. Na kraju treba istaknuti činjenicu da su upravo knjižnice predvodnici značajnih promjena u suvremenom i informacijskom društvu (Faletar Horvatić i sur. 2017) te imaju bitnu ulogu u procesu aktivnog uključivanja i participacije građana u javnom i političkom životu o čemu će više biti riječ u narednim poglavljima.

3. Političko znanje i participacija

Pojam „socijalizacija“ u sociologiji definira se kao proces u kojemu pojedinac uči o načinu života u svojem društvu. Socijalizacija je važan put prijenosa kulture tijekom vremena i između generacija (Giddens 2007, 26). Smatra se kako je ona uglavnom proces neformalnog učenja koje svaki pojedinac iskusi tijekom života kao posljedicu interakcije s obitelji, roditeljima, vršnjacima, prijateljima i slično. Neundorf i Smets (2016) navodi kako se rana životna iskustva općenito smatraju temeljem za kreiranje političkih stavova (političkih vrijednosti i identiteta), političkog angažmana (političkog interesa i političke učinkovitosti) i konačno političkog ponašanja (svih oblika političke participacije). Međutim, nema jednoznačnog dogovora u svezi trajnosti iskustva rane socijalizacije. Neki autori (Alwin i Krosnick 1991) ističu važnost cjeloživotne nadogradnje, što znači da pojedinci postepeno grade svoje preferencije i ponašanje kako prolaze kroz život te nastoje obuhvatiti i doživjeti važne životne događaje. Drugi, tvrde da osnovne političke orijentacije i uvjerenja stečene rano u životnoj dobi imaju tendenciju da budu trajne i postojane (Easton i Dennis, 1969 : prema Neundorf i Smets 2016). Drugim riječima, pretpostavlja se da su stavovi i ponašanja stečeni prije odrasle dobi nepromijenjeni u kasnijem životu.

Kako se socijalizacijom i interakcijom s važnim drugima prenosi kultura, tako se prenosi politička orijentacija, politički stavovi i ponašanja pojedinaca. Merelman (1986 : 279 prema Neundorf i Smets 2016) opisuje političku socijalizaciju kao proces kojim ljudi stječu relativno trajne orijentacije prema politici općenito i formiraju vlastite političke stavove. Ranija istraživanja socijalizacije bila su usmjerena na pitanja, koliko socijalizacija osigurava stabilnost i dovodi do društvenih promjena ili modernizacije, pa je istraživače najviše zanimalo znaju li mladi himnu i ime predsjednika svoje države (Roig i Billon-Grand, 1968 prema Hooghe 2004). Također, 1960-ih istraživalo se utjecaj roditelja i škole na formiranje političkih stavova djece, dok su kasnije studije istraživale utjecaj masovnih medija, grupe vršnjaka i neformalnih oblika udruženja na političke stavove mladih. Novija istraživanja koja obuhvaćaju takva istraživanja političke socijalizacije (Bagić 2011; Kovačić i Vrbat 2014; Ilišin 2017) fokusiraju se na pitanja gdje i kako mladi stječu političko znanje, jesu li zainteresirani za politiku i uključuju li se ili se namjeravaju uključiti u društveni i politički život? Općenito gledajući, rezultati istraživanja pokazuju značajnu povezanost političkih stavova djece i njihovih roditelja. Studije o socijalizaciji i prijenosu vrijednosti sa starije generacije na mlađu (Visković 2013; Družinec 2016), pokazuju da su varijable poput obrazovanja i društvenog statusa roditelja jako značajne za prijenos vrijednosti s roditelja na djecu. Roditelji koji imaju

viši stupanj obrazovanja u većoj mjeri utječu na slobodno vrijeme svoje djece, potičući njihovo samoostvarenje, dok roditelji sa završenim osnovnim ili srednjim stupnjem obrazovanja više cijene konzervativne vrijednosti (Aavik i Aavik 2012; prema Družinec 2016). Roditelji koji pripadaju srednjoj klasi više ističu važnost djetetove slobode, dok roditelji koji pripadaju radničkoj klasi svojoj djeci naglašavaju važnost poštivanja socijalnih normi. Istraživanje koje su proveli Jović, Brezovec i Balabanić (2021) pokazuje da pri uspostavi političke orijentacije studenti pridaju važnost prvenstveno obitelji, a zatim iskustvu koje su imali s političkim akterima. Zanimljivo je istaknuti kako su studenti Sveučilišta u Zagrebu naveli da sveučilišni profesori imaju najmanji utjecaj na njihove stavove, što objašnjava činjenica da sveučilišta fokus stavljaju na znanstveno-istraživačku i obrazovnu djelatnost koja nije pod utjecajem ideologije.

Iako je uloga koju imaju roditelji u prijenosu vrijednosti na svoju djecu neupitna, mladi kao društvena skupina su manje građanski angažirani, nego starije dobne skupine i manja je vjerojatnost da će sudjelovati u javnom životu, nego generacije njihovih roditelja. Općenito govoreći, mladi se ne suzdržavaju samo od stranačke politike, već i od građanskog angažmana, članstva u dobrovoljnim udrugama te raznih oblika formalnih i neformalnih interakcija (Grasso 2014; prema Rainsford 2017). Iako veliki broj istraživanja potvrđuje gubitak interesa mladih za politiku i javne poslove, O'Toole i sur. (2003) navode kako mladi ipak više preferiraju neformalnije načine sudjelovanja u politici, prihvaćajući političke angažmane koji su fleksibilniji i više povezani s njihovim životnim stilom. U to primjerice spada potpisivanje peticija, neformalno posjećivanje skupova ili političkih koncerata, pokretanje građanskih inicijativa i sl. Nadalje, Hooghe (2004) ističe kako su mlađe generacije više demokratski nastrojene od starijih generacija, što potvrđuju rezultati istraživanja svjetskih vrijednosti u kojima se navodi da se mlađe dobne skupine snažnije pridržavaju demokratskih normi, tolerantnije su i kritičnije prema autoritarnim i hijerarhijskim institucijama (Inglehart 2003). Kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti i toleranciji prema različitim alternativnim životnim stilovima, mlađe dobne skupine svakako su slobodoumnije, nego što je to bila generacija njihovih roditelja, a to se također može protumačiti kontinuiranim širenjem demokratskih ideala (Inglehart i Norris, 2003; prema Hooghe, 2004; Rainsford 2017; Weiss 2020).

Zaključno se može reći kako postoje dva trenda političkog angažmana mladih. S jedne strane, mladi se manje bave formalnom, odnosno institucionalnom politikom, što dokazuje činjenica opadanja njihovog sudjelovanja u procesu glasovanja i smanjenom članstvu u političkim strankama (Grasso 2014). S druge strane, mladi se više bave neformalnom, odnosno neinstitucionalnom politikom, što znači da u usporedbi sa starijim generacijama, više sudjeluju

u prosvjedima, peticijama, različitim demonstracijama, a više su društveno i politički angažirani preko interneta i društvenih mreža (Keating i Melis 2017). Navedeno je povezano s procesima digitalizacije, širenjem interneta i tehnološkim napretkom općenito, čime se mijenja način poučavanja i učenja pojedinaca. U tim procesima knjižnica kao institucija i važan socijalizacijski čimbenik treba biti mjesto međuvršnjačke suradnje i prostor za aktivno društveno i političko učenje (Chan i Chan 2018). S obzirom na navedeno, jasno je da knjižnice imaju značajnu ulogu u političkoj socijalizaciji i promicanju demokratskih vrijednosti mladih počevši od odgojno-obrazovnih institucija pa nadalje. Tako su narodne knjižnice važna kulturna i informacijska središta i mjesta integracije u vlastitim zajednicama (Putnik i Badurina 2020). Navedeno potkrepljuju i mnogi međunarodni dokumenti kao što su UNESCO-ov manifest za narodne knjižnice³, UNESCO-ov manifest za školske knjižnice⁴ i Glasgowska deklaracija o knjižnicama⁵. U njima se ističe promicanje i očuvanje demokratskih vrijednosti i temeljnih ljudskih prava na lokalnim razinama i društvu u cjelini, kao i potreba za kvalitetnim obrazovanjem knjižničara ne samo iz područja informacijskih znanosti, već i iz područja društvenih i humanističkih znanosti. Studije u Hrvatskoj koje se bave problematikom utjecaja knjižnica na političku socijalizaciju mladih su rijetka i nedostatna, a pojedina istraživanja o demokratskoj ulozi knjižnica u zajednici ipak pokazuju osviještenost knjižnica na različite društvene i kulturne potrebe građana u hrvatskom društvu (Putnik i Badurina 2020). Rezultati navedenog istraživanja pokazuju da iako postoji relativno dobra opća informiranost i interes knjižničara za teme iz područja ljudskih prava, multikulturalizma, interkulturalizma i sličnih tema, postoji potreba za dodatnim obrazovanjem knjižničara u tim područjima, posebno kada je riječ o promicanju interkulturalnih vrijednosti u društvu.

³ UNESCO-v manifest za narodne knjižnice 1994.

⁴ UNESCO-ov manifest za školske knjižnice 2022. Dostupno na : <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf>

⁵ The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom Dostupno na: <https://www.ifla.org/publications/the-glasgow-declaration-on-libraries-information-services-and-intellectual-freedom/>

3.1. Političko znanje

Politička socijalizacija i koncept političkog znanja kao značajni politički resursi nalaze se u središtu istraživanja političkog ponašanja pojedinaca i posebno su zanimljivi istraživačima, jer se dovode u korelaciju s političkim uvjerenjima i glasačkim preferencijama pojedinaca. Potrebno je istaknuti kako se bez političkog znanja ne mogu graditi temeljne dimenzije političke pismenosti koje uključuju znanja, sposobnosti i stavove (Bagić i Šalaj, 2016). Ono je preduvjet za razumijevanje sadržaja javnih rasprava i informirano političko sudjelovanje pojedinaca (Galston 1991). Teorijski gledano, političko znanje najčešće obuhvaća činjenično znanje o politici te je preduvjet za promišljanje političkih pitanja te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u političkim procesima (Ćulum i sur. 2016). Viša razina političkog znanja i informiranosti doprinosi stabilnosti političkih stavova građana (Delli Carpini i Keeter 1996). Važnost političkog znanja posebno se očituje u tome što pomaže ljudima razumjeti njihove interese. Drugim riječima, što više znanja pojedinci imaju to bolje mogu razumjeti utjecaj javnih politika na osobne i zajedničke interese (Galston 1991). Istraživanja pokazuju postojanje značajnih razlika u političkom znanju među društvenim skupinama s obzirom na spol, dob, obrazovanje, prihode, zanimanje i razine političkog interesa (Mondak i Anderson 2004). Tako rezultati nekih studija pokazuju da su žene manje zainteresirane za politiku i političke teme od muškaraca i općenito manje sudjeluju u političkim aktivnostima, što se često kroz povijest objašnjavalo nižim obrazovanjem i prihodima žena pa i različitim ograničenjima zbog kojih žene nemaju vremena za politiku, a to su briga o kućanstvu, djeci i starijima (Jerit i Barabas 2016). Iako istraživanja pokazuju razlike u političkom znanju između muškaraca i žena zahvaljujući postepenom poboljšanju položaja žena u društvu one su sve više svjesne prednosti uključivanja u politički i društveni život zajednica u kojima žive.

Istraživanje političkog znanja još jedne društvene skupine, srednjoškolske populacije učenika koje su proveli Bagić i Šalaj (2016) obuhvaćalo je tri dimenzije, a to su: razumijevanje temeljnih političkih pojmova, poznavanje ustavno-političkog ustrojstva te informiranost o relevantnim političkim zbivanjima u Hrvatskoj. Ukupni rezultati istraživanja pokazali su relativno slabo razumijevanje temeljnih političkih pojmova od strane srednjoškolskih učenika s nešto većim rezultatima dimenzije informiranosti o obilježjima ustavno-političkog ustrojstva Hrvatske, s time da za razliku od učenika gimnazijskih usmjerenja, učenici trogodišnjih strukovnih škola pokazuju značajno niže razine političkog znanja. Zanimljivo je spomenuti kako na skalama znanja političkih pojmova i političkog ustrojstva više rezultate postižu učenici čiji očevi imaju više i visoko obrazovanjem u odnosu na ostale skupine (Ćulum i sur. 2016). Općenito govoreći, Bagić i Šalaj (2016) navode kako pojedinci koji ne posjeduju temeljno

političko znanje ne mogu donositi odluke koje će odražavati interese javnosti, što se može objasniti na jednostavnom primjeru glasovanja. Očito je da i takav, na prvu relativno jednostavan čin političkog djelovanja, podrazumijeva posjedovanje značajne količine informacija i političke pismenosti, kako bi se mogli smisleno i istinski opredijeliti. Galston (2001, 223 - 224) navodi više prednosti posjedovanja političkog znanja pojedinaca. Prvo, što građani imaju više znanja o građanskim pitanjima, manja je vjerojatnost da će se bojati imigranata i njihovog utjecaja na zemlju u kojoj žive. Drugo, manja je vjerojatnost da će doživjeti opće nepovjerenje ili otuđenje od javnog života. Treće, što građani imaju više znanja o političkim načelima i institucijama, veća je vjerojatnost da će podržati temeljna demokratska načela, počevši od tolerancije. Četvrto, što građani imaju više političkog znanja, veća je vjerojatnost da će sudjelovati u javnim stvarima i peto, birači s većim političkim znanjem pokazuju mnogo više razine ideološke dosljednosti.

Na kraju ne treba zanemariti korelaciju između političkog znanja i političke participacije (Galston 2001; Čulum i sur. 2016). Političko obrazovanje i informiranost stvaraju veće šanse pojedincima da sudjeluju u važnim političkim procesima, kao što su izborni proces, volontiranje, prosvjedovanje, građanske inicijative te uključivanje u politiku na lokalnoj ili nacionalnoj razini.

3.2. Politička participacija

Aktivno sudjelovanje i djelovanje predstavlja važan aspekt dobre integracije pojedinaca u društvo. Ono se odnosi na političku participaciju i utjecaj pojedinaca na donošenje odluka s posebnim naglaskom na participaciju u tradicionalnim političkim institucijama i procesima (Ilišin, 2006). Posljednjih desetljeća studije ukazuju na različite fenomene koji uključuju političku zasićenost, pasivnost, apatiju, skepticizam, kritičnost građana, što bi se moglo svesti na zajednički nazivnik, a to je udaljavanje građana od politike, posebno institucionalne politike (Norris 2011; Ekman i Amna 2012; Grasso 2014). S jedne strane, nalazi ukazuju na opadanje političke participacije u institucionalnoj politici svih ljudi, a posebno skupine mladih. Jedan od glavnih problema koji je povezan s mladima jest trend opadanja političkog sudjelovanja u tradicionalnim političkim institucijama i procesima, što se u većini zemalja smatra prijetnjom za održavanje demokracije kao političkog poretka. S druge strane, istraživanja (Keating i Melis 2017) pokazuju da mladi u Europi ipak žele sudjelovati u demokratskim procesima, ali zbog nepovjerenja prema političkim institucijama i mišljenja da politički akteri ne vode računa o interesima mladih ih udaljava od potpune participacije. Na temelju toga, jasno je da mladi žele biti uključeni u političke procese na lokalnim razinama. Kako bi potaknule političko sudjelovanje mladih, europske zemlje uključuju mlade na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama kroz značajne institucije kao što su primjerice vijeće mladih i parlamenti mladih.

Analizirajući stanje u Hrvatskoj mladi su politički marginalizirani jer su njihove potrebe rijetko u fokusu interesa medija, političara i institucija vlasti, a malo sudjeluju u institucionalnoj politici, odnosno u na pozicijama vlasti gdje se donose odluke. Rezultati istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da mladi ispod prosjeka sudjeluju u političkim procesima. Tako istraživanja izbornog ponašanja građana pokazuju da se mladi češće nego stariji deklariraju kao stranački neopredijeljeni ili izjavljuju da neće glasovati na izborima i da su dvostruko rjeđe članovi političkih stranaka nego stariji (Ilišin 2003, 46). U literaturi Ilišin (1999; 2006; 2017) ističe četiri vrste odnosa mladih prema politici. Prvi odnos, govori o distanciranosti mladih od institucionalne politike, što u konačnici dovodi do manjeg interesa za politiku, slabijeg izlaska na izbore i rijetkog uključivanja u rad političkih stranaka. Drugi odnos, objašnjava kako slabija politička participacija mladih uzrokuje to da su izloženi raznim oblicima političke manipulacije zbog čega je posebno važno raditi na političkoj pismenosti. Treći odnos, govori kako udaljenost od institucionalne politike u konačnici ima za posljedicu to da se mladi lakše opredjeljuju za radikalne političke pozicije. U četvrtom odnosu mladih prema politici ističe se sklonost izvaninstitucionalnom političkom djelovanju, što se posebno odnosi na uključivanja u civilne udruge i volonterski rad što pojačava političku socijalizaciju.

Kako bi se poboljšalo aktivno sudjelovanje mladi bitno je političko obrazovanje i primjereno informiranje (Ilišin 2003). Političko obrazovanje kao i informacijska i politička pismenost zajedno mogu osigurati mladima razvoj znanja, sposobnosti, stavova i uvjerenja koja im pomažu u razumijevanju zajednice u kojoj žive i na taj način mogu djelovati na pozitivne promjene u društvu. Špiranec i Lasić-Lazić (2004) navode kako aktivnu participaciju građana nije moguće ostvariti bez stjecanja novih znanja i osposobljenosti za pristup i korištenje informacija što ukazuje na važnost uloge knjižnica. Mnogi knjižnični dokumenti kao što je primjerice Etički kodeks Hrvatskog knjižničarskog društva⁶ i važne knjižnične institucije kao što je IFLA, ukazuju na važnost knjižnice u vidu osiguravanja slobodnog pristupa informacijama i zaštiti ljudskih sloboda u skladu s nacionalnim i međunarodnim propisima (Pilaš i Kovačević 2019). Nezaobilazna uloga knjižnice u informacijskom društvu vidljiva je putem različitih aktivnosti koje su u njoj ponuđene, počevši od poučavanja korisnika načinima pronalaženja i primjene informacija pa sve do osiguravanja pristupa internetu te pružanju jednakih mogućnosti za sve pojedince. Zahvaljujući takvom pristupu te stečenim znanjima i vještinama korisnici knjižničnih usluga bolje funkcioniraju u svojoj svakodnevnici, socijalno su uključeni i konkurentniji na tržištu rada (Pilaš i Kovačević 2019). Zaključno treba istaknuti da je bez slobodnog pristupa informacijama teško donositi odluke koje imaju pozitivan utjecaj na kvalitetu života pojedinaca, a knjižnice su važne ustanove za omogućavanje slobodnog pristupa informacijama uz potrebno pružanje edukacija, stvaranje novih znanja i demokratskih sloboda.

⁶ https://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/

4. Politička pismenost

Jasno je da politička pismenost nije ostvariva bez političke socijalizacije, demokratske političke kulture, političkog znanja i političkog djelovanja o čemu je ranije bila riječ. Prvi pokušaj preciznijeg određenja pojma političke pismenosti javlja se krajem 1960-ih i početkom 1970-ih godina kada se u Velikoj Britaniji pokušavalo uvjeriti vlast i javnost u važnost političkog obrazovanja u školama (Šalaj 2011). Proučavajući pojam političke pismenosti u literaturi, uočavaju se različite definicije od strane različitih autora. Krosnick (1990) navodi jednostavnu definiciju političke pismenosti koja političku pismenost definira kao stanje posjedovanja političkih informacija. Autor Zaller (1992) političku pismenost definira kao mogućnost razumijevana političkih događaja i razvoj političke svijesti kod pojedinaca. Osoba bi trebala biti upoznata s političkim procesima kako bi mogla učinkovito ispuniti svoje građanske uloge. Denver i Hands (1990) političku pismenost određuju kao poznavanje i razumijevanje političkih procesa i političkih pitanja, a Westholm i sur. (1990) smatraju kako se politička pismenost može definirati kao poznavanje temeljnih koncepata i činjenica koje omogućavaju razumijevanje sadržaja političkih rasprava. Iz navedenih definicija jasno je da pojam političke pismenosti više obuhvaća kognitivnu dimenziju, a to je poznavanje informacija i činjenica o politici, odnosno stavlja se naglasak na dimenziju političkog znanja. Međutim, politička pismenost nije samo posjedovanje političkog znanja ili jednostavno poznavanje političkih funkcija institucija i vlasti (Kus 2015). Osim što je povezana sa znanjem, zahtijeva posjedovanje određenih vještina, stavova i vrijednosti. Vještine zahtijevaju proaktivno sudjelovanje pojedinaca u društvenom životu, ali ako im se ne omogući sudjelovanje, ne može se očekivati razvoj potrebnih vještina. Politički pismen građanin nije samo informirani promatrač, već biti politički pismen građanin, znači biti aktivan sudionik društvenih zbivanja (Fyfe, 2007). Nadalje, politički pismen pojedinac svjestan je svoje pozicije u društvu, aktivno sudjeluje u zajednici, ima vještine razumijevanja stajališta drugih ljudi, shvaća njihovo djelovanje i reagiranja na njih na etički način.

Sumirajući navedena određenja političke pismenost izdvajaju se tri temeljne dimenzije političke pismenosti, a to su: znanje, vještine i stavovi koji su potrebni za učinkovito sudjelovanje u političkom životu (Crick i Lister 1978; prema Bagić i Šalaj 2016). Ovim se želi naglasiti kako političko znanje nije dovoljno, već treba ostvariti i sposobnost za političko djelovanje što nije moguće bez političke i informacijske pismenosti pojedinaca. Tako se u današnjem društvu važnost pojma političke pismenosti često spominje u kontekstu suočavanja pojedinaca s brojnim izazovima suvremenih demokracija. Jedan od problema koji se javlja u

javnoj sferi prvenstveno se odnosi na veliki broj dostupnih političkih informacija i vijesti na online platformama kao što su društveni mediji i društvene mreže, koje često treba filtrirati, razjasniti i provjeriti njihovu točnost. Nenadić (2020) navodi kako postoji prevelik broj pogrešnih ili namjerno manipulativnih informacija u javnim prostorom koje pojedincima otežavaju pronalazak pouzdanih izvora. Uzimajući u obzir borbu protiv dezinformacija i infodemiju jasno je da danas više nego ranije, postoji potreba za odgojem aktivnih i osviještenih građana koji svjesno participiraju u društvenom i političkom životu. U tom kontekstu sve češće se ističe uloga knjižničara koji zahvaljujući svojim kompetencijama i vještinama mogu pomoći u rješavanju problema koji su vezani uz autentičnost informacija (Kanižaj 2021). Nadalje, autor navodi kako je u odgojno-obrazovnom procesu uloga knjižničara upućivanje pojedinaca na pouzdane izvore i korištenje relevantnih i provjerljivih izvora informacija. U obrazovnom sustavu svaki pojedinac dobiva neki oblik općeg, ali i političkog obrazovanja. Cilj političkoga obrazovanja trebala bi biti politička pismenost. S jedne strane, autori Denver i Hands (1990) navode kako je za većinu ljudi proces političkog obrazovanja ustvari neformalan, odnosno osnovno političko znanje, mišljenja i stavovi, preuzimaju se od socijalizacijskih agensa kao što su obitelji, prijatelja i mediji. S druge strane, formalno političko obrazovanje odvija se u školama. Već u osnovnoj školi djeca stječu elementarne informacije o političkom sustavu, strankama, vođama i slično. U srednjim školama kroz predmete kao što su politika i gospodarstvo uključuju se teme koje su relevantne za političku pismenost.

5. Politička pismenost mladih u Hrvatskoj

Uvidom u postojeća istraživanja može se reći kako su mladi u Hrvatskoj malo zainteresirani za politiku i političke procese. Ilišin (2013) navodi nekoliko razloga zbog kojih su mladi nezainteresirani za politiku. Jedan od njih je taj što nisu dovoljno dobro integrirani u društvo u kojem žive, što se prvenstveno može postići na način da ih se više angažira u procese donošenja odluka prije svega na lokalnim razinama. Uključivanje mladih u društvo zahtijeva dobru edukaciju, odnosno obrazovane mlade koji trebaju imati određenu razinu političke pismenosti. Primjerice, iako većina mladih formalno podržava demokraciju kao dobar oblik političkog poretka, primjetno je nepotpuno prihvaćanje demokratskih vrijednosti zbog nedovoljnog razumijevanja demokratskih načela. Nadalje, nezainteresiranost mladih za politiku proizlazi i iz njihovih mišljenja da je politika nepoštena djelatnost, da nemaju dovoljno političkog znanja i iskustva te uvjerenjem da je logično da se samo stariji bave politikom (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017). Ono što je još veći problem svakako je raširen osjećaj zanemarenosti potreba i interesa mladih od strane državne vladi, što posebno loše utječe na percepciju mladih o politici i narušava povjerenje u političke institucije. Upravo je političko povjerenje jedna od temeljnih sastavnica građanskog povezivanja koje olakšava političku i građansku participaciju (Torney-Purta i sur., 2004 prema Gvozdanić 2014). Zanimljivi su rezultati istraživanja provedenog 2005. godine u kojem mladi u Hrvatskoj, za razliku od odraslih, iskazuju veće nepovjerenje prema političkim institucijama, a posebno prema političkim strankama, Vladi, Hrvatskom Saboru i lokalnim vlastima (Ilišin 2005). Zanimljivo je spomenuti kako najviše vjeruju represivnim institucijama vojsci i policiji. Stupanj povjerenja mladih u navedene institucije dosta ovisi i o njihovom političkom znanju o načinima funkcioniranja političkih i društvenih institucija. Uspješnost demokracije i svih drugih političkih procesa između ostalog ovisi i o političkoj pismenosti njezinih građana, posebno društvene skupine mladih.

Istraživanja političke pismenosti mladih u Hrvatskoj najčešće obuhvaćaju više dimenzija, a to su politička znanja i informiranost, zatim vrijednosti i stavove pojedinaca do njihove participacije. Bagić i Šalaj (2016) proveli su istraživanje o postojećim razinama političkog znanja učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Rezultati su pokazali kako je političko znanje hrvatskih maturanata površno, što znači da kod učenika postoji jedna razina poznavanja temeljnih pojmova, međutim problem se javlja kada to znanje ne mogu primijeniti na konkretnim primjerima iz svakodnevnog života. U suradnji GOOD inicijative i Instituta za društvena istraživanja provedeno je kvantitativno istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola 2015. godine na uzorku od 11 46 sudionika (Bagić i Gvozdanić 2015, 4; Kovačić i Horvat, 2016). U ovom istraživanju politička pismenost

obuhvaćala je dimenziju političkog znanja maturanata i ispitivala se kroz tri dimenzije: temeljni politički pojmovi, poznavanje ustavno-političkog ustrojstva i politička informiranost (Bagić i Gvozdanović 2015, 8). Rezultati istraživanja pokazali su razlike između učenika i učenica u razini političkog znanja i informiranosti. Drugim riječima učenice su imale veći prosjek na testu razumijevanja temeljnih političkih pojmova od učenika, dok su rezultati na skali političke informiranosti obrnuti, što znači da učenici imaju statistički značajno veći prosjek od učenica (Bagić i Gvozdanović 2015, 11). Zanimljivo je istaknuti i regionalne razlike među učenicima s obzirom na političko znanje, gdje rezultati pokazuju kako učenici iz Slavonije i Dalmacije imaju statistički značajno niži prosjek od učenika iz zagrebačke regije i učenika iz Sjeverne Hrvatske (Bagić i Gvozdanović 2015, 11). Zaključno se može reći kako učenici općenito imaju nedostatno političko znanje o temeljnim političkim pojmovima kao i nedovoljno znanja o poznavanju ustavno-političkog ustrojstva, a posebno je niska njihova politička informiranost. Ovakvi rezultati upućuju na potrebu sustavnijeg promišljanja i provedbe školskih programa koji bi pridonijeli samom procesu učenja i razvijanju političkih znanja, vještina i vrijednosti (Bagić i Gvozdanović, 2015). Godine 2021. ponovno se istraživala politička pismenost na način da se ispitivalo političko znanje učenika završnih razreda srednjih škola kroz tri dimenzije : temeljni politički pojmovi, poznavanje ustavno-političkog ustrojstva i politička informiranost (Baketa i sur., 2021, 6). Uzorak se sastojao od 1122 učenika, od čega je 52,2% ženskog spola, 47,8% muškog spola. Rezultati istraživanja ukazuju na činjenicu da je ukupno političko znanje na cjelokupnom uzorku učenika dosta nisko. Usporedno s rezultatima istraživanja iz 2015. godine razina ukupnog političkog znanja je slična, ali se razina pojedinih sfera političkog znanja smanjila, odnosno došlo je do pada prosječnog rezultata koji se odnosi na razumijevanje temeljnih političkih pojmova i poznavanja ustavno-političkog poretka, a porasla je politička informiranost (Baketa i sur., 2021). Povjerenje u različite političke institucije je i dalje nisko kao i razine političke participacije. U istraživanju su pronađene razlike u stavovima s obzirom na spol učenika i na vrstu srednje škole koju pohađaju. Drugim riječima, učenice i gimnazijalci su u većoj mjeri tolerantnijih stavova što je u skladu s demokratskom političkom kulturom. Također, učenici gimnazija u prosjeku ostvaruju najveći rezultat na testu političkog znanja, nakon čega slijede učenici četverogodišnjih strukovnih škola, dok su na kraju učenici trogodišnjih strukovnih škola, što je pokazalo i istraživanje iz 2015. godine (Baketa i sur., 2021, 9).

Iz navedenog može se zaključiti kako većina mladih postiže slabe rezultate u mjerenjima političke pismenosti. Iz tog razloga nužno je naglasiti kako postoji potreba za unaprjeđenjem političkog obrazovanja, što se posebno odnosi na propitivanje uloge škole i

školske knjižnice. U narednim poglavljima posebna pažnja bit će usmjerena na diskusiju o povezanosti knjižnica i političke pismenosti, jer knjižnice kao institucije mogu stvarati prostore u kojima bi učenici stjecali temeljna politička znanja i političke kompetencije. Stjecanjem temeljnih političkih znanja doprinijeli bi većem povjerenju mladih prema političkim institucijama i uopće povećanju njihovog interesa za politiku (Ćulum i sur., 2016). Isticanju ovakve uloge škole i školske knjižnice u političkom obrazovanju potvrđuju istraživanja Torney-Purta i sur., 2001, prema Ćulum i sur. 2016., koja ukazuju kako oni učenici koji su imali priliku vježbati sudioničku demokraciju u školi pokazuju bolje rezultate na polju znanja o aktivnom građanstvu i spremnost da aktivno sudjeluju u unapređenju kvalitete života u svojim (lokalnim) zajednicama u odrasloj dobi.

6. Politička pismenost i školske knjižnice

U mnogim političkim i knjižničnim dokumentima Europskog ureda za knjižnične, informacijske i dokumentacijske udruge još od 1990-ih godina istaknuta su načela i temeljne vrijednosti na kojima se temelji knjižnična djelatnost (Pilaš i Kvačević 2018). U takvim dokumentima knjižnice se vide kao društvene institucije koje pomažu ljudima u pristupu informacijama s naglaskom na demokratsku ulogu knjižnica (Kranich 2001; prema Struić 2021). Iako je važnost informacija i njihovog korištenja za razvoj informiranih i obrazovanih građana usko povezana s ciljevima i vrijednostima knjižničarstva, rasprave o ulozi knjižnica i knjižničara u promicanju aktivnog građanstva, podupiranju demokratskog angažmana i zaštiti prava pojedinca nisu toliko prisutne u javnom diskursu. Posebno nedostatak studija u Hrvatskoj, koje su usredotočene na ulogu školskih knjižnica u osnaživanju i jačanju političke pismenosti predstavlja prazni prostor koji treba obogatiti novijim istraživanjima koja idu u tom smjeru, osobito zato jer se razvojem informacijskog društva mijenja i uloga školske knjižnice. To je posebno vidljivo u obrazovnom sustavu gdje se u kontekstu suvremene nastave sve više promiče aktivno poučavanje i učenje koje traži samostalnost i kreativnost učenika u učenju (Diković 2016). Školska knjižnica je dio odgojno-obrazovnog sustava i samim time svojom djelatnošću, uslugama, tehnologijama i novim načinima komuniciranja unosi promjene na svim društvenim razinama uključujući i odgojno-obrazovne institucije, kao što su osnovne i srednje škole (Zovko, 2009). Odgojem i obrazovanjem oblikujemo društvo i pojedinca stavljajući naglasak na temeljne vrijednosti kao što su znanje, solidarnost, identitet i odgovornost

(Nacionalni okvirni kurikulum⁷, 2011). Unutar vrijednosti odgovornosti posebno se ističe aktivno sudjelovanje djece i mladih u društvenom životu i promicanje njihove odgovornost prema društvenom dobru, prirodi, radu te prema sebi i drugima. Drugim riječima, mladi se odgajaju i obrazuju za život u multikulturalnom svijetu u skladu s općim civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima gdje se poštuju različitosti i što je najvažnije aktivno i odgovorno sudjeluje u demokratskom društvu. Proučavajući društveno-humanističko odgojno-obrazovno područje općega obveznoga i srednjoškolskoga obrazovanja jasno se ističe svrha o razvoju učenika kao samostalnih i odgovornih građana koji mogu kritički promišljati položaj i ulogu aktera u suvremenom svijetu (Kurikul nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo, NN 7/2019). Osim toga, važno je da aktivno sudjeluju u društvenom, kulturnom, gospodarskom i političkom razvoju društva u kojem žive. Uzimajući u obzir viziju suvremenog kurikula, kurikularnu reformu, tj. eksperimentalni program Škola za život, nove kurikule nastavnih predmeta, međupredmetnih tema te zakona i pravilnika, koji idu u smjeru inovativnog okruženja za učenje, novih oblika i metoda učenja i poučavanja, međupredmetnog povezivanja i aktivnog učenja, jasno je da se uloga školske knjižnice procjenjuje unutar ciljeva koje takva škola želi ostvariti. Školskim knjižničarima se također mijenja uloga i otvara prostor za uvođenje kvalitetnih promjena u odgojno-obrazovnom radu sa svim dionicima unutar obrazovnog sustava (Perić i sur., 2021). Upravo su knjižnice mjesta u ostvarivanju temeljnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja i međupredmetnih sadržaja (Zovko 2010; Gabriša Perković 2010). U Nacionalnom okviru kurikulu (u nastavku teksta NOK) upravo je naglasak na razvoju kompetencija, a ne više na pukom prijenosu znanja.

Ključne kompetencije koje su navedene u NOK-u su: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost te kulturna svijest i izražavanje (MZOŠ, 2010). Naglaskom na kompetencije jasno je da se znanje više ne prenosi učenicima u tradicionalnom smislu, već da ga oni sami trebaju steći aktivnim radom na izvorima informacija, a knjižnice trebaju biti društvene institucije koje pomažu pojedincima u što širem pristupu informacijama (Pilaš i Kovačević, 2018). S obzirom da knjižnice nemaju svoj kurikulum trebaju razvijati svoje programe kako bi se uključile u proces učenja i poučavanja učenika oslanjajući se na novi standard za školske knjižnice (NN 61/2023) kojim je propisana djelatnost školske knjižnice.

⁷ Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument koji na nacionalnoj razini donosi ciljeve i načela odgoja i obrazovanja, vrijednosti, koncepcije učenja i poučavanja.

Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao: neposredna odgojno-obrazovna djelatnost, stručna knjižnična djelatnost te kulturna i javna djelatnost. Neposredna odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice podrazumijeva rad s učenicima, nastavnicima, stručnim suradnicima, odgajateljima, ravnateljem i roditeljima te planiranje i programiranje odgojno-obrazovnoga rada. U radu s učenicima, između ostalog, potrebno je poticati odgoj za demokraciju, kritičko mišljenje i rješavanje problema te razvijati svijest o multikulturalnosti uz organizaciju zbirke i uključivanje u različite projekte. Projekti se mogu provoditi unutar jednog nastavnog predmeta, a mogu se provoditi i korelacijski i međupredmetno na način da se jedna tema proteže kroz nekoliko nastavnih predmeta. Rašić (2022) navodi da su glavni akteri koji provode projekte u školi učenici i nastavnici. Međutim, to mogu biti i drugi djelatnici škole, posebno stručni suradnici knjižničari koji trebaju sudjelovati u provedbi školskih državnih i međunarodnih projekata, uzimajući u obzir benefite učenja koje je temeljeno na projektima i istraživačkom radu. Učenje koje je temeljeno na projektima povećava motivaciju učenika te stvara bolje komunikacijske i socijalne vještine (Crnković-Nosić 2007; Rašić 2022). Paralelno se provođenjem projekata učenike upoznaje s istraživačkim metoda te ih se poučava informacijskoj pismenosti, povezivanju sadržaja različitih nastavnih predmeta, planiranju vremena i resursa te razvijanju prezentacijskih vještina (Galić, 2012). Stručni suradnik knjižničar je dužan isplanirati i vrednovati usvajanje vještina informacijske pismenosti koje se očekuju od učenika ili nekog drugog korisnika (Šušnjić 2009; Stipetić Šušak 2015). Razvijanje vještina informacijske pismenosti najlakše se postiže timskom suradnjom nastavnika i stručnih suradnika u školskoj knjižnici te pomnim metodičkim planom kojim se uzimaju u obzir postojeće znanje i potrebe učenika. Radovi koji se bave ulogom knjižnica u informacijskom opismenjavanju korisnika provedeni su 2010. godine (Špiranec i Zorica), 2012. godine (Lasić-Lazić i sur.). 2014. godine (Zubac i Tufekčić) i 2020. godine (Bušelić i Banek Zorica 2020). U navedenim radovima se ističe potreba provođenja informacijske pismenost, koja je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa škole s posebnim naglaskom na razvoj vještina stručnog suradnika – knjižničara, koji u svome radu treba koristiti komunikacijske i obrazovne medije. Temeljem svega navedenog jasno je da knjižnice služe kao sustav za prijenos različitih vrsta informacija, a komunikacijski prijenos informacija u školskoj knjižnici polazi od prikupljanja, obrade, pa do prijenosa informacija (Šerić, 2005). Razvoj obrazovanja gradi se jedino konstantnim učenjem koje u programima stručnih suradnika knjižničara treba biti prioritet. Programi školskih knjižnica trebaju biti usmjereni na učenike s ciljem odgojiti aktivnog i produktivnog pojedinca koji će postati vješt u korištenju i stvaranju informacija. Osim toga, školske knjižnice igraju važnu ulogu u procesu demokratizacije obrazovanja, što ukazuje na

usku povezanost različitih vrsta pismenosti, a u ovom slučaju su to informacijska i politička pismenost.

Jedno od provedenih stranih istraživanja uloge školskih knjižnica u pružanju političkih informacija i potpore u pripremi škotskih mladih za izlazak na Referendum o neovisnosti Škotske 2014. godine proveo je Smith (2016). Studija je nastojala odgovoriti na istraživačka pitanja koja su se odnosila na vrstu usluga koje nudi školska knjižnica mladima u pripremi za referendum kao i istraživanje mišljenja školskih knjižničara o njihovom angažmanu u pružanju političkih informacija. Većina učenika odgovorila je da su u školama dostupni računala i internet, knjige o društvenim i političkim temama, predavanja iz područja politike i građanstva te novine i časopisi, međutim ističu pristup internetu i političko obrazovanje za koje se najviše smatra da su prisutni u njihovim školama, kao važne resurse u osnaživanju političke pismenosti. Nadalje, rezultati istraživanja pokazali su da se samo manjina (32%) škotskih mladih u dobi od 14 do 17 godina osjećala dovoljno informiranom da donese odluku o pitanju koje je bilo navedeno u spomenutom referendumu. Evidentno je da su mladi ljudi zainteresirani za političke događaje i teme, te da knjižničare smatraju prikladnim osobama koje mogu pitati kada imaju potrebu za informacijama, što proizlazi iz navedenih pitanja koja su postavljena knjižničarima, a uključivala su zašto se događaju politički događaji, kako mogu sudjelovati, kakvi mogu biti ishodi događaja i kako ishodi mogu utjecati na njihove živote. Također, zanimali su se i za specifične informacije o političkim strankama i ideologijama. Nastavno na navedeno, postoji Okivovo istraživanje kojim se utvrđuje u kojoj mjeri narodne knjižnice pružaju informacije i podršku informacijskoj pismenosti u vezi s političkim pitanjima i događajima. Okiy (2005) u svojoj studiji problematizira ulogu narodnih knjižnica u opismenjavanju i političkom osnaživanju žena u Nigeriji. Ističe odgovorne čimbenike zbog kojih je niska razina participacije žena u političkim aktivnostima u toj zemlji. Ti čimbenici jesu nedostatak odgovarajućeg obrazovanja, nepismenost, diskriminirajući stav nigerijskih muškaraca prema ženama u politici, nedostatak adekvatnih političkih informacija, političko nasilje, financijska ograničenja i opća apatija žena prema politici. U svemu tome knjižnica se ističe kao najprikladniji kanal za informiranje stanovništva u urbanim i ruralnim sredinama putem svojih usluga, koje uključuju pružanje informacija za profesionalne potrebe korisnika, koristeći se kampanjama opismenjavanja, izložbama knjiga, skupovima i javnim predavanjima, filmskim predstavama i distribucijom plakata o pitanjima javnog prosvjećivanja. Smith (2016) navodi kako mladi u Ujedinjenom Kraljevstvu osjećaju da ih škole ne podržavaju u smislu njihovog političkog obrazovanja. Iako je političko obrazovanje dio i kurikulumu za izvrsnost u Škotskoj i nacionalnog kurikulumu u Engleskoj, mladi smatraju da je ovo obrazovanje nije

dovoljno da razumiju kako funkcionira politički proces, koja je njihova uloga u tome i kako mogu donositi informirane odluke. Ograničenja školskog političkog obrazovanja ponovio je i Mackie (2015), koji tvrdi da političko obrazovanje koje mladi uglavnom dobivaju uopće nije političko, ističući važnost takvog obrazovanja u postizanju društvene odgovornosti i poticanju prosocijalnog ponašanja, kao i ulogu knjižničara koji su mišljenja da pomažu mladima da zadovolje potrebe za informacijama.

Što se tiče istraživanja u Hrvatskoj, pregledom časopisa *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* u razdoblju od 2006. do 2022. godine primjećuje se da nisu zastupljene teme koje direktno istražuju ulogu školskih knjižnica u jačanju političke pismenosti kod učenika, ali postoje dostupni radovi koji se bave temama koje se mogu povezati i dio su političke pismenosti. Tako su zanimljiva istraživanja o aktivnostima koje provode knjižnice u svrhu lakšeg snalaženja pojedinaca u svakodnevnom životu, kao što su primjerice provedba projekata društveno korisnog učenja u školskim knjižnicama (Ercegovac i Turković Kordić 2021) te pomoć građanima u osiguravanju pristupa elektroničkim javnim uslugama u obliku usluge e-Građani u vidu edukacija i pomoći prilikom njihova korištenja. Nadalje, u časopisu su prisutne teme koje istražuju suradnju između knjižnica i aktera civilnoga društva koji se bave socijalno osjetljivim društvenim skupinama (Nikolić 2017). Također, dostupna istraživanja bave se utjecajem knjižnica, posebno narodnih na lokalnu zajednicu i važnošću informacijske pismenosti u kontekstu radničkih prava, medijske i zdravstvene pismenosti pojedinaca. Uvidom u zbornike radova pod nazivom *Slobodan pristup informacijama* u razdoblju od 2002. do 2021. godine vidljiva je zastupljenost tema koje se bave suradnjom knjižnice s različitim ustanovama i organizacijama u zajednici, pravima djece i mladih na informaciju, odnosno vezanost ljudskih prava s knjižničnim uslugama kao i zaštitom ljudskih prava. Posebno su zanimljivi radovi koji su vezani uz tematiku političke pismenosti pod nazivom *Narodne knjižnice i politička pismenost građana : mogući model obrazovnih programa* (Crnogorac 2017), *Zaštita ljudskih prava : iz knjižnice do pučkog pravobranitelja* (Crnogorac 2015), *Medijska pismenost kao građanska dužnost* (Savič 2018), *Korupcija, transparentnost i uloga knjižnica* (Sturges 2007). Navedeni radovi prikazuju načine kako knjižničarstvo može doprinijeti opismenjavanju građana za temeljne političke kompetencije, jer samo politički pismen građanin može doprinijeti vlastitom razvoju kao i razvoju svoje zajednice.

U zbornicima pod nazivom *Proljetna škola školskih knjižničara* u razdoblju od 2002. do 2021. godine nema zastupljenih tema koje se izravno bave istraživanjem uloge školske knjižnice u jačanju političke pismenosti kod učenika. Međutim, zanimljivo je spomenuti radove pod nazivom *Školska knjižnica: poticanje čitanje i informacijska pismenost* (Kovačević

i Tihomirović 2006), *Informacijska pismenost : znamo zašto! A znamo li kako?* (Špiranec 2010), koji ističu važnost stjecanja informacijske pismenosti i razvoj kritičkog mišljenja, kako bi se spoznalo kako je znanje organizirano. Tu su i studije pod nazivom *Školska knjižnica – instrument za učenje* (Lončarević 2012), *Ljudska prava i društvena odgovornost* (Gajski 2021) u kojima je stavljen naglasak na usvajanje znanja o ljudskim pravima, dužnostima i odgovornostima kao i uvažavanje različitosti u zajednici kroz proces aktivnog učenja.

7. Metodologija istraživanja

7.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj ovog istraživanja je istražiti stavove maturanata gimnazijskog obrazovnog programa o ulozi školske knjižnice u osnaživanju političke pismenosti.

S vremenom školskim knjižnicama se mijenja uloga, a stručnim suradnicima knjižničarima se sve više otvara prostor za uvođenjem promjena u odgojno-obrazovnom radu s učenicima. S obzirom da knjižnice postaju mjesta u kojima se razvijaju temeljne kompetencije za osnaživanje pojedinca za djelovanje u svakodnevnom životu, svrha ovog istraživanja je ukazati na mogućnosti i potencijal školskih knjižnica u razvijanju političke pismenosti kod učenika, uzimajući školsku knjižnicu kao središnji centar promicanja demokratske kulture, pružanja informacija i razvoja temeljnih kompetencija kod mladih.

7.2. Istraživačke hipoteze

Na temelju postavljenog cilja i svrhe istraživanja, formilirale su se sljedeće hipoteze:

1. Učenici prepoznaju školsku knjižnicu kao važno središte škole u kojem se promiču demokratske vrijednosti.
2. Školske knjižnice provode učenicima zanimljive aktivnosti u svrhu jačanja političke pismenosti.
3. Učenici vide stručnog suradnika knjižničara kao vjerodostojan izvor političkih informacija.
4. Postoji statistički značajna razlika u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika.
5. Postoji statistički značajna razlika u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh.

7.3. Metodologija

Za provedbu ovog istraživanja koristit će se kvantitativni pristup, a odabrana metoda istraživanja je anketa. Anketa kao metoda istraživanja je oblik ne-eksperimentalnog istraživanja koje kao izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanjima, koji se prikupljaju odgovarajućim nizom pitanja (Milas, 2005 395). Za potrebe ovog istraživanja izrađen je anketni upitnik za učenike srednjih škola. Anketni upitnik za učenike sastavljen je od tri dijela i sadržavao je ukupno dvadeset četiri pitanja i tvrdnji. Prvi dio upitnika sastojao se od zatvorenog tipa pitanja, koja su se odnosila na socio-demografska i neka obrazovna obilježja ispitanika: spol, vrsta gimnazijskog obrazovnog programa i ostvareni uspjeh na kraju prošle školske godine. Drugi dio upitnika obuhvaćao je samoprocjenu ispitanika o razini vlastite političke pismenosti s naglaskom na znanje o institucijama vlasti u Hrvatskoj, poznavanjem političkoga sustava Republike Hrvatske, znanje o tome što je demokracija i koji su njezini glavni oblici kao i poznavanje načina uključivanja u rješavanje problema na lokalnim razinama. Treći dio upitnika sadržavao je niz pitanja putem kojih su učenici izrazili svoje mišljenje o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti. Drugim riječima, nastojalo se doznati na koji način se učenici informiraju o aktivnostima svoje školske knjižnice i zbog čega najčešće dolaze u prostor školske knjižnice. Također, prepoznaju li školsku knjižnicu kao važno središte svoje škole, promiču li se u njoj demokratske vrijednosti i mogu li se na ovom mjestu informirati o važnim društvenim i političkim temama.

Za potrebe istraživanja, izrađen je online upitnik u Google Forms obrascu. Obradom podataka, nastojalo se utvrditi postojanje statistički značajne razlike u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol i školski uspjeh. U programu Statistica za analizu podataka korišten je t-test.

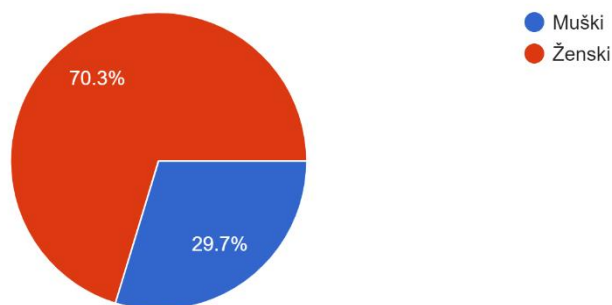
7.4. Uzorak

Uzorak koji je korišten u ovom istraživanju jest namjerni uzorak, što znači da istraživač sam izabire ispitanike na osnovi kriterija koje smatra važnima za ciljeve istraživanja. Potrebno je istaknuti kako se rezultati istraživanja koja su provedena na namjernom uzorku ne mogu uopćavati, ali takvi uzorci i mogu poslužiti za stjecanje novih spoznaja i kao relevantna osnova za operacionalizaciju daljnjih istraživanja (Lamza Posavec 2021, 161 - 162). Uzimajući u obzir navedeno u ovom istraživanju ciljana skupina bili su učenici, odnosno maturanti srednjih škola gimnazijskog obrazovnog programa u gradu Splitu. U istraživanju su sudjelovali učenici triju škola: V. gimnazije „Vladimir Nazor“, IV. gimnazije „Marko Marulić“ i III. gimnazije, prirodoslovno-matematičke gimnazije. Navedene gimnazije odabrane su iz razloga jer gimnazijski smjerovi koje učenici pohađaju imaju predmet Politika i gospodarstvo u četvrtom razredu te su se sigurno susreli s osnovnim dimenzijama političke pismenosti. Vodstvo škole kontaktirano je telefonski, a nakon njihova pristanka na istraživanje, dogovoreni su daljnji detalji oko same provedbe. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 26. listopada do 9. studenog 2023. godine. S obzirom da su ciljana skupina ovog istraživanja učenici srednjih škola, određen broj njih je u trenutku istraživanja bio maloljetan, stoga su izrađene privole za sudjelovanje u istraživanju, koje su potpisane od strane roditelja anketiranih učenika. Učenici koji su u trenutku provođenja istraživanja imali 18 ili više godina, samostalno su odlučili o sudjelovanju u ovom istraživanju.

8. Rezultati istraživanja i rasprava

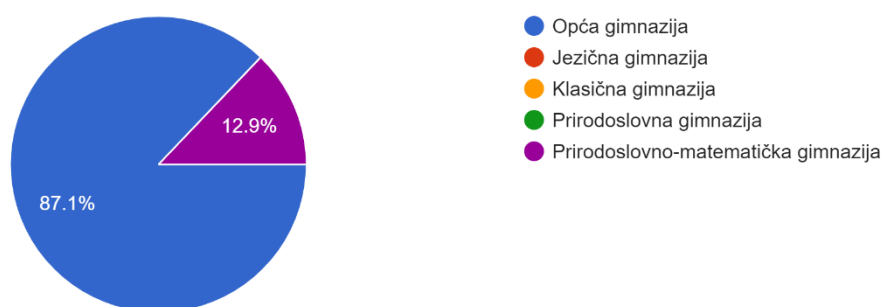
8.1. Prikaz rezultata ankete za učenike

U istraživanju je ukupno sudjelovao 202 ispitanika, od čega su 142 (70%) učenice i 60 (30%) učenika iz ukupno tri srednje škole koje se nalaze na području grada Splita.

Grafikon 1. Raspodjela ispitanika prema spolu

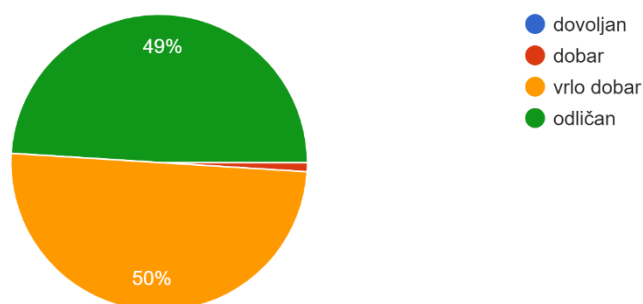
Svi anketirani učenici polaznici su 4. razreda srednje škole, a istraživanje je obuhvatilo ispitanike iz sljedeći srednjih škola: IV. Gimnazije Marko Marulić i V. Gimnazije Vladimira Nazora, ukupno (87%) ispitanika i Prirodoslovno-matematičke gimnazije (13%) ispitanika.

Grafikon 2. Raspodjela ispitanika prema vrsti gimnazijskog programa

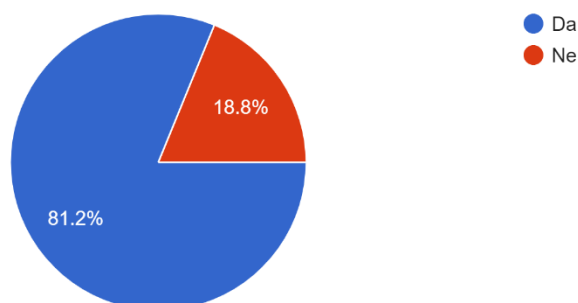
Nadalje, ispitivao se školski uspjeh koji su učenici ostvarili na kraju prošle školske godine i dobiveni su sljedeći podaci: 99 (49%) ispitanika je na kraju prošle školske godine ostvarilo odličan školski uspjeh. Njih 101 (50%) je ostvarilo vrlo dobar uspjeh na kraju prošle

školske godine, a samo 2 (1%) ispitanika je ostvarilo dobar školski uspjeh na kraju školske godine 2022./2023.

Grafikon 3. Raspodjela ispitanika prema ostvarenom uspjehu na kraju školske godine 2022./2023.

S obzirom da se istraživanjem želi saznati koliko školska knjižnica osnažuje učenike u području političke pismenosti ispitalo se koliko je učenika upisano u školski knjižnicu.

Grafikon 4. Raspodjela ispitanika prema članstvu u školskoj knjižnici

Preko 80% (164) učenika izjasnilo se da su članovi školske knjižnice, dok njih 19% (38) to nije. Navedeni rezultati ukazuju da je većina učenika učlanjeno u školsku knjižnicu. Razlog tome prvenstveno može biti administrativne prirode, odnosno činjenica da svaki knjižničar na početku nove nastavne godine upiše sve učenike prvih razreda pojedine škole kako bi imao evidenciju u slučaju korištenja knjižničnih usluga i posuđivanja knjižnične građe od strane učenika.

Nadalje, istraženi su načini informiranja učenika o predstojećim izborima. Odgovori na pitanje *Na koji način se planiraš informirati o predstojećim izborima (bilo da je riječ o parlamentarnim izborima, predsjedničkim izborima ili lokalnim izborima)?* prikazani su u sljedećoj tablici (Tablica 1).

Tablica 1. Načini informiranja učenika o predstojećim izborima

Tvrdnja	Na koji način se planiraš informirati o predstojećim izborima (bilo da je riječ o parlamentarnim izborima, predsjedničkim izborima ili lokalnim izborima)?	
	f	%
Preko svojih roditelja i obitelji	119	58,9
Preko svojih vršnjaka	6	3,0
Preko nastavnika u školi	9	4,5
Preko školskog knjižničara	1	0,5
Preko društvenih mreža	56	27,7
Ostalo (internetski portali, osobno iskustvo)	11	5,4
Ukupno	202	100

Zanimljivo je istaknuti na koje načine se učenici informiraju o predstojećim izborima u Republici Hrvatskoj o čemu se 119 (59%) učenika, odnosno najveći broj ispitanika izjasnio da se planira informirati preko svojih roditelja i obitelji, a zatim preko društvenih mreža ukupno 56 (28%) ispitanika. Manji broj ispitanika planira se informirati preko svojih nastavnika 9 (5%) i u komunikaciji sa svojim vršnjacima 6 (3%). Dobiveni rezultati su u skladu s istraživanjima koja pokazuju značajnu povezanost političkih orijentacija i stavova djece i njihovih roditelja. Hatemi i Ojeda 2019 navode pozitivnu korelaciju između političkih stavova roditelja i njihove djece, naglašavajući da se politički identitet stječe prije nego što djeca shvate sadržaj same politike. Međutim, ne može se zanemariti utjecaj društvenih mreža, obrazovanja, vršnjaka, religije, medija i drugih životnih okolnosti koje također oblikuju političke stavove djece. Također, već ranije spomenute studije o socijalizaciji i prijenosu vrijednosti sa starije generacije na mlađu (Visković 2013; Družinec 2016), pokazuju da su varijable poput obrazovanja i društvenog statusa roditelja jako značajne za prijenos vrijednosti s roditelja na djecu.

S obzirom na činjenicu da se većina učenika o političkim događanjima informira u svojim obiteljima bilo je zanimljivo vidjeti informiraju li se učenici o političkim temama na mrežnim stranicama svoje školske knjižnice.

Tablica 2. Informiranje učenika o političkim temama na mrežnim stranicama školske knjižnice

Tvrdnja	Na mrežnim stranicama školske knjižnice informiraš se o političkim temama?	
	f	%
Da	3	1,5
Djelomično	11	5,4
Ne	188	93,1
Ukupno	202	100

Što se tiče informiranja učenika o političkim temama na mrežnim stranicama školske knjižnice većina učenika to ne čini 188 (93%), 11 (5%) učenika se djelomično o političkim temama informira na mrežnim stranicama školske knjižnice, a samo 3 (2%) učenika navode da se o političkim temama informiraju na mrežnim stranicama školske knjižnice. Navedeni rezultati govore u prilog tome da je prisutnost knjižničara i školske knjižnice na mrežnoj stranici škole dosta zanemarena i nedovoljno iskorištena. Stručni suradnik knjižničar je taj koji bi trebao oblikovati mrežne stranice kako bi korisnici imali pristup relevantnim i zanimljivim izvorima koji bi služili za informiranje, učenje i poučavanje (Sudarević 2018).

Nadalje, istraživalo se mišljenje učenika o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti putem tvrdnji na skali : u potpunosti se ne slažem, ne slažem se, niti se slažem. niti se ne slažem, slažem se i u potpunosti se slažem koje su prikazane u tablici (Tablica 3).

Tablica 3. Odgovori na tvrdnje : mišljenje učenika o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti. (f,%)

DESKRIPTIVNA STATISTIKA					
	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Prepoznajem školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte moje škole.	16 7,9%	37 18,3%	72 35,6	54 26,7	23 11,4
2. U školskoj knjižnici promiču se demokratske vrijednosti (primjerice individualne slobode, političke slobode, tolerancija, prava manjina i sl.).	11 5,4%	22 10,9	85 42,1	61 30,2%	23 11,4%
3. Moja školska knjižnica sudjeluje u različitim programima i/ili projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih.	17 8,4%	38 18,8%	88 43,6%	40 19,8%	19 9,4%
4. U svojoj školskoj knjižnici se mogu informirati o svakodnevnim društvenim i političkim temama i događajima.	14 6,9%	44 21,8%	85 42,1%	44 21,8%	15 7,4%
5. U školskoj knjižnici organiziraju se meni zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti.	35 17,3%	74 36,6%	67 33,2%	23 11,4%	3 1,5%
6. Prilikom pronalaska informacija o političkim temama savjetujem se sa školskim knjižničarem.	75 37,1%	60 29,7%	46 22,8%	18 8,9%	3 1,5%
7. Stručni suradnik knjižničar je vjerodostojan izvor informacija o političkim temama.	14 6,9%	21 10,4%	112 55,4%	43 21,3%	12 5,9%
8. U svojoj školskoj knjižnici se mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici.	19 9,4%	36 17,8%	101 50,0%	39 19,3%	7 3,5%

Analizom raspodjele frekvencija vidljivo je da veći broj ispitanika prepoznaje školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte svoje škole, što potvrđuju rezultati koji ukazuju da se 38% ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, 26% ispitanika ne smatra knjižnicu informacijskim, društvenim i kulturnim središtem svoje škole, a 36% ispitanika ima neutralni stav, odnosno niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Kada je riječ o promicanju demokratskih vrijednosti u školskoj knjižnici, 42% ispitanika slaže se da se u školskoj knjižnici promiču demokratske vrijednosti, 16% se ne slaže s navedenom tvrdnjom, a njih 42% se niti slaže, niti se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Kada je riječ o sudjelovanju školske knjižnice u programima i projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti 29% ispitanika se slaže da njihova školska sudjeluje u različitim programima i projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih, njih 27% se ne slaže s navedenom tvrdnjom, a najveći broj ispitanika, njih 44% se niti slaže, niti se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Da se u školskoj knjižnici učenici mogu informirati o svakodnevnim društvenim i političkim temama i događajima smatra 29% ispitanika, jednaki postotak ispitanika njih 29% ne slaže se s navedenom tvrdnjom, a najveći broj učenika njih 42% se niti slaže niti se ne slaže s ponuđenom tvrdnjom.

Više od 50% učenika smatra da se u svojoj školskoj knjižnici ne organiziraju njima zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti, samo 13% ispitanika se slaže s navedenom tvrdnjom, a njih 33% se niti slaže niti se ne slaže. Veći broj učenika prilikom pronalaska informacija o političkim temama ne savjetuje se sa školskim knjižničarem, što smatra 67% učenika, 23% učenika se niti slaže niti se ne slaže, a samo 10% učenika se slaže s navedenom tvrdnjom. Sa sadržajno sličnom tvrdnjom o školskom knjižničaru kao vjerodostojnom izvoru informacija o političkim temama slaže se 27% učenika, dok se 55% učenika niti slaže niti se ne slaže s navedenom tvrdnjom, a 8% učenika se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Najveći broj učenika, njih 50% ima neutralan stav u svezi činjenice da se u svojoj školskoj knjižnici učenici mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici, 23% učenika se slaže s navedenom tvrdnjom, a 27% učenika se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Također, većina učenika njih 41% ima neutralan stav u svezi tvrdnje o pronalasku kvalitetnih izvora informacija za pisanje svojih prezentacija, referata i/ili seminara iz nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo u školskoj knjižnici, 35% učenika slaže se s navedenom tvrdnjom, a 24% učenika se ne slaže s navedenom tvrdnjom.

8.2.Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika

Tablica 4. procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika

	Muški			Ženski			t	p
	M	SD	df	M	SD	df		
1.Prepoznajem školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte moje škole.	3,02	,983	128,009	3,21	1,141	200	1,224	,223
2. Moja školska knjižnica sudjeluje u različitim programima i/ili projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih.	3,05	,964	124,497	3,02	1,088	200	-,187	,852
3. U školskoj knjižnici organiziraju se meni zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti	2,47	,947	112,681	2,42	,962	200	-,349	,728
4. Stručni suradnik knjižničar je vjerodostojan izvor informacija o političkim temama.	3,23	,871	117,154	3,03	,922	200	- 1,503	,135
5.U svojoj školskoj knjižnici se mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici.	2,93	,841	128,2019	2,88	,978	200	-,390	,697

Za ispitivanje razlike u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika proveden je t-test. Nakon provedene analize, nisu utvrđene statistički značajne razlike u učeničkoj procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika, što znači da postavljena hipoteza nije potvrđena. Zanimljivo je spomenuti rezultate istraživanja autorice Ilišin (2016) koja pokazuju da su maturanti više skloni sudjelovati u političkim aktivnostima, kao što su primjerice

prosvjedi, nego maturantice, kao i oni koji postižu slabiji uspjeh u školi. Treba reći kako većina istraživanja u Hrvatskoj (Zubac i Tufekčić 2014; Kovačević i Tihomirović 2006; Špiranec 2010) prikazuju važnost poticanja i jačanja informacijske i medijske pismenosti kod učenika, međutim treba istaknuti da školske knjižnice u svoj rad trebaju uključiti i aspekte poticanja političke pismenosti kako bi se potaklo mlade da više participiraju u javnom životu. Potrebno je istaknuti kako je suvremena školska knjižnica informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole koje je namijenjeno učenicima koji bi se na ovom mjestu trebali stjecati kompetencije različitih vrsta pismenosti.

8.3. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh

Tablica 5. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh

	Odličan (5) uspjeh					Manje od odličan (vrlo dobar i dobar) uspjeh				
	M	SD	t	df	p	M	SD	t	df	p
1. Prepoznajem školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte moje škole.	2,91	1,144	3,163	194,341	,002	3,39	1,002	3,171	200	,002
2. Moja školska knjižnica sudjeluje u različitim programima i/ili projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih.	2,83	1,000	2,717	199,890	,007	3,22	1,066	2,714	200	,007
3. U školskoj knjižnici organiziraju se meni zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti	2,28	,858	2,184	196,296	,030	2,57	1,025	2,176	200	,031
4. Stručni suradnik knjižničar je vjerodostojan izvor informacija o političkim temama.	2,93	,895	2,479	199,790	,014	3,24	,902	2,479	200	,014

5.U svojoj školskoj knjižnici se mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici.	2,71	,884	2,861	199,684	,005	3,08	,957	2,857	200	,005

Za ispitivanje razlike u procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh učenika proveden je t-test. Dobiveni rezultati ukazuju na postojanje statistički značajne razlike u učeničkoj procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh, što znači da se postavljena hipoteza potvrđuje. Zanimljivo je istaknuti kako se učenici koji imaju vrlo dobar i dobar školski uspjeh u višem stupnju slažu s tvrdnjama o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti (M=3,39; M=3,22; M= 2,57; M=3,24; M=3,08) od učenika koji imaju odličan uspjeh (M=2,91; M=2,83; M=2,28; M=2,93; M=2,71). Drugim riječima učenici s dobrim i vrlo dobrim uspjehom više prepoznaju školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte škole i uočavaju da školska knjižnica sudjeluje u različitim programima i/ili projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih. Nadalje, više se slažu da se u školskoj knjižnici organiziraju njima zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti. Također, više vide školskog knjižničara kao vjerodostojan izvor informacija o političkim temama te smatraju da se u školskoj knjižnici mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici.

Navedeni rezultati nisu u skladu s rezultatima provedenih istraživanja (Ilišin 2016) koje se bave istraživanjem političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola s naglaskom na različitim indikatorima participacije učenika. Primjer ispitivanih indikatora koji su analizirani bili su interes za politiku kroz informiranje mladih o društvenim događanjima, sudjelovanje učenika u građanskim i političkim aktivnostima te članstvo u određenim organizacijama. Ta istraživanja općenito pokazuju da maturanti koji pohađaju gimnazije i imaju najviše prosječne ocjene pokazuju veći interes za društvena i politička zbivanja. Provedena istraživanja većinom kompariraju gimnazije i trogodišnje ili četverogodišnje strukovne škole, a ovdje je riječ isključivo o učenicima koji pohađaju gimnazije pa su i razlike u aritmetičkim sredinama male i manje od 3,5. Na kraju treba istaknuti kako bi srednjoškolci s

obzirom na svoje kompetencije više trebali aktivno sudjelovati u društvu, a čini se da se ta aktivnost s godinama analizom raspodjele frekvencija smanjuje.

9. Zaključak

Svrha ovog istraživanja čiji su rezultati prethodno prikazani, bila je istražiti stavove maturanata o ulozi školskih knjižnica u osnaživanju političke pismenosti. U radu je korištena metoda anketiranja i izrađen je upitnik za učenike u kojem se između ostalog nastojalo ispitati prepoznaju li učenici školsku knjižnicu kao važno središte svoje škole i mogu li se na ovom mjestu informirati o važnim društvenim i političkim temama.

Analizom raspodjele frekvencija vidljivo je kako veliki broj učenika ima neutralan stav kada je riječ o viđenju školske knjižnice kao informacijskog, društvenog i kulturnog središta svoje škole u kojem se promiču demokratske vrijednosti čime je prva postavljena hipoteza djelomično potvrđena. Nadalje, više od 50% učenika smatra da se u svojoj školskoj knjižnici ne organiziraju njima zanimljiva predavanja ili radionice u svrhu jačanja političke pismenosti na različite teme, čime se druga postavljena hipoteza opovrgava. Veći broj učenika prilikom pronalaska informacija o političkim temama ne savjetuje se sa školskim knjižničarem i većina učenika ima neutralan stav kada je riječ o viđenju knjižničara kao vjerodostojnom izvoru podataka, čime se treća postavljena hipoteza ne može potvrditi. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju kako nisu utvrđene statistički značajne razlike u učeničkoj procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika, što znači da četvrta postavljena hipoteza nije potvrđena. Peta postavljena hipoteza u istraživanju je potvrđena, odnosno rezultati istraživanja ukazuju na postojanje statistički značajne razlike u učeničkoj procjeni uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh. Učenici koji imaju vrlo dobar i dobar školski uspjeh nešto boljom procjenjuju ulogu školske knjižnice u jačanju političke pismenosti. Dobivene rezultate istraživanja teško je komparirati s drugim istraživanjima prvenstveno u Hrvatskoj jer nema studija koje istražuju stavove učenika o ulozi školske knjižnice u jačanju kompetencija političke pismenosti učenika. Veći broj dostupnih istraživanja bavi se ulogom knjižnice u poticanju informacijske i medijske pismenosti kod učenika (Zubac i Tufekčić 2014; Kovačević i Tihomirović 2006; Špiranec 2010). Treba istaknuti kako dobiveni rezultati nisu u skladu s istraživanjima o participaciji učenika u školi koja se mogu iskoristiti za interpretaciju ovih rezultata, jer ukazuju na činjenicu da maturanti koji pohađaju gimnazije i imaju najviše prosječne ocjene pokazuju veći interes za društvena i politička zbivanja (Ilišin, 2016).

Zaključno se može reći kako treba poraditi na aktivnostima školske knjižnice i rada stručnog suradnika knjižničara jer u većini slučajeva učenici nedovoljno prepoznaju knjižničara kao vjerodostojan izvor informacija, a školsku knjižnicu malo vide kao mjesto gdje

se organiziraju njima zanimljiva predavanja koja im mogu olakšati aktivno sudjelovanje u društvenom životu. Zahvaljujući takvim aktivnostima mogle bi se ojačati ključne dimenzije političke pismenosti : znanje, sposobnosti i stavovi (Šalaj 2011). Osim toga, mogla bi se i poboljšati zainteresiranost za politiku i političke procese Ilišin (2013) kao i mogućnosti građanske participacije.

Na kraju ovog rada, mogu se spomenuti i neka ograničenja ovog istraživanja, koja se odnose na mali broj škola koje su sudjelovale u ovom istraživanju kao i nesudjelovanje učenika strukovnih četverogodišnji i trogodišnjih obrazovnih programa u istraživanju. U budućim istraživanjima uloge školske knjižnice u jačanju političke pismenosti kod učenika, mogu se kombinirati kvantitativne i kvalitativne metode istraživanja. Odabirom kvalitativnih metoda istraživanja prednost se može dati analizi izvještaja o radu u knjižnicama, zahvaljujući kojima se može dobiti dublji uvid u provedene aktivnosti stručnog suradnika knjižničara.

10. Literatura:

1. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Pristupljeno : 23. srpnja 2023. godine. URL : <https://www.asoo.hr/>
2. Alwin, Duane F. Krosnick. A. Jon. 1991. „Aging, Cohorts and the Stability of Sociopolitical Orientations over the Life Span.“ *American Journal of Sociology* 97, br. 1, 169 - 195. DOI:[10.1086/229744](https://doi.org/10.1086/229744)
3. Aristotel. 1992. *Politika*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada.
4. Bagić, D. i Gvozdanović, A. (2015). Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Istraživački izvještaj. Zagreb: GOOD inicijativa, GONG i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
5. Bagić, Dragan, Šalaj, Berto. 2011. „Političko znanje mladih u Hrvatskoj“. *U Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca*. GONG i Fakultet političkih znanosti : Zagreb.
6. Bagić, Dragan. 2011. „Politički stavovi maturanata i njihove determinante: odgaja li škola dobre građane?“ *U Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca*, Bagić, Dragan. 2011. Zagreb. 46 – 72. GONG : Fakultet političkih znanosti.
7. Bagić, Dragan. Šalaj, Berto. 2016. „Kako mladi stječu političko znanje? Analiza čimbenika političke pismenosti hrvatskih maturanata“. *U Od podanika do građana? Razvoj građanske kompetencije mladih* : Kovačić, Marko. Horvat, Martina. 2016. Zagreb. 51 – 71. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. Dostupno na : <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/508/>
8. Bušelić, Vjeran. Banek Zorica, Mihaela. 2020. „Informacijska pismenost i diplomantska zapošljivost.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 63, br. 1-2, 635-654. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/file/367519>
9. Chan, C. Y., Hubert, Chan, Linus. 2018. „Smart Library and Smart Campus.“ *Journal of Service Science and Management* 11, 543-564. Dostupno na: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=88829>
10. Crnković-Nosić, Vesna. 2007. „Projekt u nastavi hrvatskoga jezika.“ *Život i škola* 18, br. 2, 57 – 63. Dostupno na: URL: <https://hrcak.srce.hr/file/33027>
11. Crnogorac, Vesna. 2015. „Zaštita ljudskih prava : iz knjižnice do pučkog pravobranitelja“. *U Slobodan pristup informacijama*. Pšenica, Davorka. 2015. Zagreb. 101 – 109. Hrvatsko knjižničarsko društvo.

12. Crnogorac, Vesna. 2017. „Narodne knjižnice i politička pismenost građana : mogući model obrazovnih programa“. U Slobodan pristup informacijama. Inovativna knjižnica u službi lokalne zajednice. Pšenica, Davorka. Štimac, Annemari. 2017. Zagreb. 70 – 75. Hrvatsko knjižničarsko društvo.
13. Ćulum, Bojana. Gvozdanić, Anja. Baketa, Nikola. 2016. „Politička znanja hrvatskih maturanata i značajnost odrednica koje ih oblikuju.“ U Od podanika do građana? Razvoj građanske kompetencije mladih : Kovačić, Marko. Horvat, Martina. 2016. Zagreb. 31 – 50. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. Dostupno na : <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/508/>
14. Delli Carpini, Michael. Keeter, Scott. 1996. „What Americans Know about Politics and Why It Matters.“ *Political Psychology* 20, br. 1, 207 – 210.
15. Denver, David, Hands, Gordon, 1990. „Does studying politics make a difference? The political knowledge, attitudes, and perceptions of school students.“ *British Journal of Political Science* 20. 263-288.
16. Divković, Martina. 2016. „Metode poučavanja i učenja u kurikulumskome pristupu građanskom odgoju i obrazovanju.“ *Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu* 65, br. 4, 539-557. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178256>.
17. Dragan Bagić, Anja Gvozdanić. 2015. „Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj.“ Zagreb : GOOD inicijativa, GONG, Institut za društvena istraživanja. Dostupno na: <http://goo.hr/wp-content/uploads/2015/09/ISTRA%C5%BDIVANJE-POLITI%C4%8CKE-PISMENOSTI-U%C4%8CENIKA-ZAVR%C5%A0NIH-RAZREDA-SREDNJIH-%C5%A0KOLA.pdf>
18. Družinec, Vlatka. 2016. „Transfer vrijednosti s roditelja na djecu.“ *Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu* 65, br. 3, 475-488. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178119>
19. Ekman, Joakim. Amna, Erik. 2012. „Political Participation and Civic Engagement: Towards a New Typology.“ *Human Affairs* 22, br. 3, 283 - 300. DOI : <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>
20. Ercegovac, Snježana. Turković Kordić, Marija. 2021. „Projekti društveno korisnog učenja: provedba na daljinu u mreži knjižnice Marina Držića.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 64, br. 2, 443 – 467. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/file/391203>
21. Etički kodeks Hrvatskog knjižničarskog, Hrvatsko knjižničarsko društvo. Pristupljeno 20. kolovoza 2023. godine. URL : https://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/

22. Faletar Horvatić, Ivana. Radenović, Ivana. Sviben, Zdenka. 2017. „Usluga e-građani u knjižnicama grada Zagreba.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, br. , 135-154. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/>
23. Fyfe, Ian. 2007. „Hidden in the curriculum: Political Literacy and Education for Citizenship in Australia.“ *Melbourne Journal of Politics* 32, 110-134.
24. Gabriša Perković, Jadranka. 2010. „Korelacija knjižničnog odgoja i obrazovanja i nastavnih predmeta u trogodišnjoj strukovnoj školi.“ U XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Mićanović, Miroslav. 2010. Zagreb. 55 – 59. Agencija za odgoj i obrazovanje.
25. Galić, Sanja. 2012. „Suvremeno školsko knjižničarstvo.“ *Život i škola – časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* LVIII. br. 28. 207-217. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/95252>
26. Galston, A. William. 1991. *Liberal Purposes: Goods, Virtues, and Diversity in the Liberal State*. Cambridge, UK : Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139172462>
27. Galston, A. William. 2001. „Political knowledge, political engagement and civic education.“ *Annual Review of Political Science* 4, 217-234. Dostupno na: http://www-personal.umich.edu/~prestos/Downloads/DC/9-23_Galston2001.pdf
28. Giddens, Anthony. 2007. *Sociologija*. Zagreb : Nakladni zavod Globus.
29. Grasso, T. Maria. 2014. „Age, period and cohort analysis in a comparative context: Political generations and political participation repertoires in Western Europe.“ *Electoral Studies* 33, 63 – 76. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2013.06.003>
30. Gvozdanić, Anja. 2014. „Politički utjecaj i vrijednosti kao odrednice političkog povjerenja mladih u Hrvatskoj.“ *Revija za sociologiju* 44, br. 1, 5 – 30. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/en/file/195004>
31. Hatemi, K. Peter. Ojeda, Christopher. 2019. „The Role of Child Perception and Motivation in Political Socialization.“ *British Journal of Political Science* 51. 1097 - 1118. DOI : <https://doi.org/10.1017/S0007123419000516>
32. Hooghe, Marc. 2004. „Political Socialization and the Future of Politics.“ *Acta Politica* 39, 331–341. Dostupno na: <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Hooghe.pdf>
33. Ilišin, Vlasta, 1999. *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb : Alinea.
34. Ilišin, Vlasta. 2003. „Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu.“ *Politička misao* 40. br. 3, 37-57. Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/80119756.pdf>

35. Ilišin, Vlasta. 2005. Političke vrijednosti, stavovi i participacija mladih: kontinuitet i promjene. U *Mladi Hrvatske i europska integracija*. Ilišin, Vlasta. Zagreb: Institut za društvena istraživanja: 65–139
36. Ilišin, Vlasta. 2006. *Mladi između želja i mogućnosti. Položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb : Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
37. Ilišin, Vlasta. 2016. „Socijalna i politička participacija maturanata“. U *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* : Kovačić, Marko. Horvat, Martina. 2016. Zagreb. 91 – 110. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. Dostupno na:
38. Ilišin, Vlasta. 2017. „Mladi i politika: trendovi (dis)kontinuiteta.“ U *Generacija osujećenih, mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Ilišin, Vlasta. Spajić Vrkaš, Vedrana. 2017. Zagreb. 185 – 254. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
39. Ilišin, Vlasta. Spajić Vrkaš, Vedrana. 2017. *Generacija osujećenih mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb : Institut za društvena istraživanja.
40. Inglehart, Ronald. 2003. *Human Values and Social Change. Findings from the Values Survey*. Brill Leiden Boston.
41. Jeliaskova, Margarita i Kekez Koštro, Anka. 2012. Views and beliefs of social studies teachers on citizenship education: a comparative study of Bulgaria and Croatia.
42. Jerit, Jennifer i Barabas, Jason. 2016. „Revisiting the Gender Gap in Political Knowledge.“ *Polit Behav* 39, 817 – 838. Dostupno na: https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.dartmouth.edu/dist/d/2388/files/2022/04/JeritBarabas_2017.pdf
43. Jović, Luka, Brezovec, Erik, Balabanić, Ivan. 2021. „Politička socijalizacija studenata sveučilišta u zagrebu: povezanost studentskih i roditeljskih političkih orijentacija.“ *Mediji, kultura i odnosi s javnostima* 12. br. 1, 33-46. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/373356>
44. Kanižaj, Igor. 2021. „Kako provjeravati autentičnost informacija i medijskih objava na internetu?“ U XXXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Granić, Adela. 2021. Zagreb. 16 – 21. Agencija za odgoj i obrazovanje.
45. Keating, Avril, Melis, Gabriella. 2017. „Social media and youth political engagement: Preaching to the converted or providing a new voice for youth?“ *The British Journal of Politics and International Relations* 19, br. 4, 877 – 894. <https://doi.org/10.1177/1369148117718461>
46. Kovačić, Marko, Horvat, Martina. 2016. „Razvoj političkih i građanskih kompetencija mladih – pregled uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u hrvatski obrazovni

- sustav“. U Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih : Kovačić, Marko. Horvat, Martina. 2016. Zagreb. 15 – 29. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. Dostupno na : <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/508/>
47. Kovačić, Marko, Vrbat, Ivana. 2014. „Znam da ništa ne znam“: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu.“ *Suvremene teme* 7. br. 1, 56-76. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/195124>
48. Krosnick, A. Jon. 1990. „Expertise and political psychology.“ *Social Cognition* 8, br. 1, 1 – 8. DOI : <https://doi.org/10.1521/soco.1990.8.1.1>
49. Kus, Zafer. 2015. „Political Literacy Status of Pre-Service Social Studies Teacher.“ *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 177. 197 – 202. Dostupno na: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815017371?ref=cra_js_challenge&fr=RR-1
50. Lamza Posavec, Vesna. 2021. *Metodologija društvenih istraživanja : temeljni uvidi*. Zagreb : Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
51. Lasić-Lazić, Jadranka, Sonja Špiranec, Banek Zorica, Mihaela. 2012. „Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima - pronađeni u informacijskom opismenjivanju.“ *Medij. istraž* 18, br. 1. 125-142. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/127116>
52. Locke, John. 1978. *Dvije rasprave o vladi*. Beograd : Mladost.
53. Mackie, Alan. 2015. „Reflections on the Scottish referendum and young people’s participation.“ *Youth and Policy*, br. 115, 112-117. Dostupno na : <https://www.youthandpolicy.org/wp-content/uploads/2017/06/mackie-115.pdf>
54. Milas, Goran. 2005. *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb : Naklada Slap.
55. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Pristupljeno: 24. srpnja 2023. URL: <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/>
56. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH. 2011. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb : Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.
57. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH. 2011. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH. Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf

58. Mondak, Jeffery. Anderson, Mary. 2004. The knowledge gap : A reexamination of gender-based differences in political knowledge. *Journal of Politics* 66, br. 2, 492 - 512. DOI : <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2004.00161.x>
59. Nenadić, Iva. 2020. „Moć bez odgovornosti politike moderacije sadržaja online-platformi u borbi protiv infodemije.“ *Anali* 17. 79-102. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/359622>
60. Neundorf, Anja. Smets, Kaat. 2016. „Political Socialisation and the Making of Citizens.“ U *Oxford Handbooks Online in Political Science*, Neundorf, Anja. Smets, Kaat, 1 – 24. Oxford University Press, 2017.
61. Nikola Baketa, Kosta Bovan i Jelena Matić Bojić. 2021. Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u republici hrvatskoj. Istraživački izvještaj za 2021. godinu. Zagreb : Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
62. Nikolić, Ivana. 2017. „Suradnja između knjižnica i civilnoga društva te njezina uloga u medijima.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, br. 4, 181-196. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/288855>
63. Norris, Pippa. 2011. *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. New York : Cambridge University Press.
64. O’Toole, Therese, Lister, Michalel, Marsh, Dave, Jones, Su, McDonagh, Alex. 2003. „Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people.“ *Contemporary Politics* 9. br. 1, 45–61.
65. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Politike i gospodarstva za gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 7/2019. Pristupljeno: 9. rujna 2023. godine URL : https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_159.html
66. Okiy, R.B. 2005. Libraries as strategies for empowering women for greater political participation in a democratic Nigeria. *Information Development*, 21(3), str. 219-225. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/0266666905057339>
67. Perić, Ivana. Riger-Knez, Danijela. Telesmanić, Tanja. Škarica, Hajdi. Nežić, Mišela. 2021. „U susret kurikulumu školske knjižnice.“ U XXXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Granić, Adela. 2021. Zagreb. 41 – 61. Agencija za odgoj i obrazovanje.
68. Pilaš, Irena, Kovačević, Amelia. 2018. „Uloga informacijskog centra – otvorenost knjižnice korisnicima.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, br. 2. 453-465. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/318160>

69. Pilaš, Irena. Kovačević, Amelija. 2018. Uloga informacijskog centra – otvorenost knjižnice korisnicima. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, br. 2. 453 - 465. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/en/file/318160>
70. Putnik, Marina. Badurina, Boris. 2020. „Društvena uloga narodnih knjižnica u suvremenim društvima: informiranost knjižničara o interkulturalizmu i interkulturalnosti.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 63, br. 1-2, 337 – 364. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/367505>
71. Rainsford, Emily. 2017. „Exploring Youth Political Activism in the UK: What makes Young People Politically Active in Different Organisations?“ *British Journal of Politics and International Relations* 19, br. 4, 1 – 39. DOI : <https://doi.org/10.1177/1369148117728666>
72. Rašić, Marija. 2022. „Projektna nastava u suvremenoj školi – stara inovacija.“ *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti* 6. br. 6, 89-99. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/432>
73. Savič, Domen. 2018. „Medijska pismenost kao građanska dužnost“. U Slobodan pristup informacijama. 18. okrugli stol. Knjižnice i alternativna (druga) istina. Pšenica, Davorka. Štimac, Annemari. 2018. Zagreb. 51 – 58. Hrvatsko knjižničarsko društvo.
74. Smith, Lauren. 2016. „Information literacy as a tool to support political participation.“ *Library and Information Research* 40, br. 123, 14 – 23. DOI : <https://doi.org/10.29173/lirg722>
75. Stipetić Šušak, Jelena. 2015. „Informacijsko opismenjivanje u narodnim knjižnicama.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 59, br. ¾, 93-102. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187611>
76. Stričević, Ivanka, Jelušić, Srećko. 2010. „Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, br. 1, 1 – 34. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/clanak/120888>
77. Struić, Gordan. 2020. „Uloga knjižnica u ostvarenju prava na pristup informacijama iz perspektive hrvatskih propisa i međunarodnih dokumenata.“ *Knjižničar/ka: časopis Knjižničarskog društva Rijeka* 11, br. 11, 11-36. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/clanak/365769>
78. Sturges, Paul. 2007. „Korupcija, transparentnost i uloga knjižnica“. U Slobodan pristup informacijama. 4. i 5. okrugli stol. Belan-Simić, Alemka. Horvat Aleksandra. 2015. Zagreb. 64 – 193. Hrvatsko knjižničarsko društvo.

79. Šalaj, Berto. 2002. „Modeli političkoga obrazovanja u školskim sustavima europskih država.“ *Politička misao XXXIX*, br. 3, 127–144.
80. [Šalaj, Berto. 2011.](#) „Politička pismenost mladih u hrvatskoj: teorija i istraživanje.“ U *Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca*. Bagić, Dragan. 2011. Zagreb. 9 – 21. GONG.
81. [Šerić, Nada. 2015.](#) „Obrazovanje bez granica - suvremena uloga školske knjižnice.“ *Život i škola – časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja LI*, br. 14, 153-157. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/25138>
82. Špiranec, Sonja, Banek Zorica, Mihaela. 2010. „Information Literacy 2.0 : hype or discourse refinement?“ *Journal of documentation 66*, br. 1, 140 – 153. Dostupno na: <https://litmedmod.ca/sites/default/files/pdf/spitanec010-infolitdiscours.pdf>
83. Špiranec, Sonja, Lasić-Lazić, Jadranka. 2004. „Obrazovna uloga knjižnica priprema građana za Europu znanja.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48*. br. 1, 46-55. <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/141/vbh/God.48>
84. Šupraha-Perišić, Milka, Črnjar, Ljiljana. 2015. „Pogled na korištenje stranica e-lektire u školskim knjižnicama primorsko-goranske županije.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske 59*, ¾ , 341-357. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/276564>
85. Šušnjić, Biserka. 2009. „Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum.“ *Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu 36*. 39-42. Dostupno na URL: <https://hrcak.srce.hr/file/87278>
86. The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom Dostupno na: <https://www.ifla.org/publications/the-glasgow-declaration-on-libraries-information-services-and-intellectual-freedom/>
87. UNESCO-v manifest za narodne knjižnice 1994.
88. UNESCOV-ov manifest za školske knjižnice 2022. URL : <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf>
89. Visković, Ivana. 2013. „Međugeneracijski prijenos vrijednosti s roditelja na djecu adolescente u općini Tučepi.“ *Život i škola – časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja 62*, br. 2 – 3, 253 - 268. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/105323?lang=hr>
90. Vujčić, Vladimir. 2005. „Političko obrazovanje i modeli demokracije.“ *Politička misao : časopis za politologiju 42*, br. 2, 55 – 74. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20985>

91. Weiss, Julia. 202. What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes.“ *Frontiers in Political Science* 1. br. 2, 1 – 13. DOI: 10.3389/fpos.2020.00001
92. Westholm, Anders. Lindquist, Arne. Niemi, Richard G. 1990. „Political Literacy and the Outside World“. U *Political Socialization, Citizenship Education, and Democracy*. Ichilov, Orit. 1990. New York. 177 – 204. Teachers College Press.
93. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Narodne novine, 17, 2019. Dostupno na URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html
94. Zaller, R. John. 1992. *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge : Cambridge University Press.
95. Zovko, Mira. 2009. „Školska knjižnica u novom tisućljeću.“ *Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu* 36, br. 1, 43-50. Dostupno na: URL: <https://hrcak.srce.hr/file/87280>
96. Zovko, Mira. 2010. „Važnost čitanja.“ *Proljećna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske XXIII*. 27 - 31, Miroslav Mićanović Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb. <https://library.foi.hr/dbook/index.php?C=1946&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljećna-skola>
97. Zubac, Andreja, Tufekčić, Anita. 2014. „Informacijska pismenost u svijetu i Hrvatskoj - rad školskoga knjižničara u osnovnoj školi.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, br. 4, 221 - 238. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/file/209988>

11. Popis grafova i tablica

Grafikon 1. Raspodjela ispitanika prema spolu

Grafikon 2. Raspodjela ispitanika prema vrsti gimnazijskog programa

Grafikon 3. Raspodjela ispitanika prema ostvarenom uspjehu na kraju školske godine 2022./2023.

Grafikon 4. Raspodjela ispitanika prema članstvu u školskoj knjižnici

Tablica 1. Načini informiranja učenika o predstojećim izborima

Tablica 2. Informiranje učenika o političkim temama na mrežnim stranicama škole

Tablica 3. Odgovori na tvrdnje : mišljenje učenika o ulozi školske knjižnice u jačanju političke pismenosti. (f,%)

Tablica 4. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na spol učenika

Tablica 5. Procjena uloge školske knjižnice u poticanju političke pismenosti s obzirom na školski uspjeh

12. Prilozi

Anketa za učenike

Dragi/e učenici/e,

pred tobom se nalazi upitnik koji se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Tema diplomskog rada je „*Uloga školske knjižnice u osnaživanju političke pismenosti*“. Tvoje sudjelovanje u ovoj anketi je **dobrovoljno** i u potpunosti **anonimno**, a podaci dobiveni ovim istraživanjem koristit će se isključivo u znanstvene svrhe. Molim te da pažljivo pročitaš pitanja i ponuđene odgovore, te da **iskreno** odgovoriš na sva pitanja. Na pitanja odgovaraš zaokruživanjem odgovarajućeg broja ili slova ispred odgovora za koji si se opredijelio/la.

Hvala na suradnji!

1. Spol (zaokruži)

- a) Muški
- b) Ženski

2. Koju vrstu gimnazijskog obrazovnog programa pohadaš? (označi)? (zaokruži)

- a) opća gimnazija
- b) jezična gimnazija
- c) klasična gimnazija
- d) prirodoslovna gimnazija
- e) prirodoslovno-matematička gimnazija

3. Koji razred pohadaš (napiši): _____.

4. Ostvareni uspjeh na kraju prošle školske godine 2022./2023. (zaokruži):

- a) dovoljan
- b) dobar
- c) vrlo dobar

d) izvrstan

Samoprocjena ispitanika o razini vlastite političke pismenosti

Sljedeće tvrdnje odnose se na procjenu tvog znanja o političkoj pismenosti. Molim da iskreno procijeniš svoje znanje za svaku navedenu tvrdnju na skali od 1 – 5.

	nedovoljno				odlično
5. Znam imenovati institucije vlasti u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
6. Znam objasniti politički sustav Republike Hrvatske.	1	2	3	4	5
7. Znam što je demokracija i koji su njezini temeljni oblici.	1	2	3	4	5
8. Znam na koje načine mogu sudjelovati u rješavanju problema u svojem mjestu i gradu.	1	2	3	4	5

9. Na koji način se planiraš informirati o predstojećim izborima (bilo da je riječ o parlamentarnim izborima, predsjedničkim izborima ili lokalnim izborima)?

- a) preko svojih roditelja i obitelji
- b) preko svojih vršnjaka

- c) preko nastavnika u školi
- d) preko školskog knjižničara
- e) preko društvenih mreža

10. Jesi li član školske knjižnice?

- a) Da
- b) Ne

11. Koliko često posjećuješ prostor svoje školske knjižnice? Odaberite jedan odgovor.

- a) svaki dan
- b) jednom tjedno
- c) više puta tjedno
- d) više puta mjesečno
- e) jednom mjesečno
- f) rjeđe od jednom mjesečno

12. Koliko često posjećuješ mrežnu stranicu svoje školske knjižnice?

- a) svaki dan
- b) jednom tjedno
- c) više puta tjedno
- d) više puta mjesečno
- e) jednom mjesečno
- f) rjeđe od jednom mjesečno
- g) nikada

13. Na mrežnim stranicama školske knjižnice informiraš se o političkim temama?

- a) Da
- b) Ne
- c) Djelomično

14. Na koji način saznaješ o uslugama svoje školske knjižnice?

- putem plakata u školi
- preko mrežnih stranica škole i Interneta
- preko svojih vršnjaka
- preko razrednika
- preko drugih nastavnika
- preko školskog knjižničara

15. Molimo Vas navedite razloge dolaska u knjižnicu. Možete označiti više odgovora.

- a) posudba knjižnične građe
- b) korištenje interneta i računala
- c) printanje školskih materijala
- d) sudjelovanje na radionicama i/ili projektima
- e) učenje i pisanje radova
- f) potraga za informacijama
- g) dolazak na različita događanja (npr. predstavljanje knjiga, projekcije filmova)
- h) druženje s vršnjacima
- i) čitateljski klub
- j) drugi razlozi (navedite) _____

Na sljedeće tvrdnje odgovori zaokruživanjem jednog od ponuđenih brojeva. Navedene vrijednosti znače:

- 1. U potpunosti se ne slažem**
- 2. Djelomično se ne slažem**
- 3. Ne slažem se**
- 4. Djelomično se slažem**
- 5. U potpunosti se slažem**

	U potpunosti se ne slažem	Djelomično se ne slažem	Ne slažem se	Djelomično se slažem	U potpunosti se slažem
16. Prepoznajem školsku knjižnicu kao važno informacijsko, društveno i kulturno središte moje škole.					
17. U školskoj knjižnici promiču se demokratske vrijednosti (primjerice individualne slobode, političke slobode, tolerancija, prava manjina i sl.).					
18. Moja školska knjižnica sudjeluje u različitim programima i/ili projektima u kojima se uči o važnosti političke pismenosti mladih.					
19. U svojoj školskoj knjižnici se mogu informirati o svakodnevnim društvenim i političkim temama i događajima.					
20. U školskoj knjižnici organiziraju se meni zanimljiva predavanja i/ili radionice na temu građanskih izbora, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti.					
21. Prilikom pronalaska informacija o političkim temama savjetujem se sa školskim knjižničarem.					
22. Stručni suradnik knjižničar je vjerodostojan					

izvor informacija o političkim temama.					
23. U svojoj školskoj knjižnici se mogu uspješno informirati o mogućnostima društvenog i građanskog angažmana mladih u lokalnoj zajednici.					
24. U školskoj knjižnici pronalazim kvalitetne izvore informacija za pisanje svojih prezentacija, referata i/ili seminara iz nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo.					

Abstract

The role of the school library in strengthening of political literacy

In today's modern world, the school library accomplishes various pedagogical activities that include teaching of different forms of literacy. One of these literacies is a political literacy, which represents an important way of literacy for the functioning of a democracy as a political order, and is a prerequisite for the successful participation of individuals in the society. To educate a well-informed individual who can participate in decision-making processes in society, the school library should be one of the main places that cares and prepares its users for important social roles. That is why the goal of this research was to examine the attitudes of high school graduates about the role of the school library in strengthening political literacy, and to determine whether these students do differ in their assessment of the role of the school library in fostering of political literacy, regarding gender and school performance. In the work was used the survey method, and total of 202 fourth-grade students from three secondary schools in Split participated in the research. Out of a total of five hypotheses, two hypotheses were confirmed by this research. The results of the research point to the existence of a statistically significant difference in the assessment of the role of the school library, when promoting political literacy regarding the school performance of students, with that for those students that are manifested with very good and good school performance - better assess the role of the school library in strengthening political literacy. Additionally, the obtained results indicate that work should be done on the visibility of school library activities, because in most cases students do not sufficiently recognize the school librarian as a credible source of information on political topics, as well as the fact that they less perceive the school library as a place where to them interesting lectures are organized that can help them in acquiring political knowledge and opportunities for political participation.

Keywords: school library, political literacy, political knowledge, political participation.